

KRIGSFORBRYDELSERS ÅRSAGER OG DYNAMIK

*Et studie af hvilke sociologiske forhold og operationsvilkår,
der virker befordrende på moderne amerikanske militære landstyrkers
mulige begåen af krigsforbrydelser.*

Kaptajn Lars Kamper Lauge Kristensen

MAJ 2014

TITELSIDE

Specialets titel:

Krigsforbrydelsers årsager og dynamik.

Problemformulering:

"På baggrund af casestudier af primært My Lai (Vietnam 1968) og sekundært Haditha (Irak 2005) analyseres hvilke sociologiske forhold og operationsvilkår, der virker befordrende på moderne amerikanske landmilitære styrkers mulige begåen af krigsforbrydelser?"

Udarbejdet af:

Kaptajn Lars Kamper Lauge Kristensen.

Elev på Stabskursus 2013/14 på Forsvarsakademiet.

Vejleder:

Niels Bo Poulsen, Ph.d.

Center for Militærhistorie, Forsvarsakademiet.

Antal ord: 14997

Indhentning af kilder af afsluttet 30. april 2014.

Tilgængelighed af internetkilder er kontrolleret 1. maj 2014.

Uddannelsesinstitution:

Forsvarsakademiet

Ryvangs Allé 1 - 2100 København Ø

Tlf.: +45 3915 1515

fak@fak.dk

ABSTRACT

Crimes of War – Causes and dynamics.

This master thesis seeks to identify which factors contribute to modern American soldiers committing war crimes. It is based on a diachronic comparative analysis of the *My Lai Massacre* (Vietnam 1968) and the *Haditha Incident* (Iraq 2005).

Initially the paper outlines and discusses the operational environment settings and the American approach toward the Laws of Armed Conflict. Both on the account of general terms and specifically related towards the two scenarios.

Through a critical analysis of Dave Grossmans theory portrait in *On Killing* using other theorists, the author obtains a list of fostering conditions related to soldiers committing war crimes. These conditions are then used in a comparative analysis of the *My Lai Massacre* and the *Haditha Incident* to uncover general features and thus making a list of not exhaustive factors.

The master thesis concludes that there are several independent factors influencing the soldier's behavior in times of war and conflict. The most dominant factors are to be found within the parameters: *Authorities influence, group affiliation, the mental and physical distancing, the soldier's predisposition towards killing and the victim's role.*

RESUME

Formålet med dette speciale er at undersøge, hvilke sociologiske forhold og operationsvilkår der virker befordrende på moderne amerikanske militære landstyrkers mulige begåen af krigsforbrydelser. Dette gøres med udgangspunkt i en diakron komparativ analyse af henholdsvis *My Lai-massakren* (Vietnam 1968) og *Haditha-hændelsen* (Irak 2005).

For at kunne belyse dette tilstrækkeligt er det nødvendigt med en nærmere analyse af en række centrale begreber. Efter den indledningsvise afgrænsning af specialet gennemføres en nærmere undersøgelse af, hvad begreberne krige og konflikter dækker over. Denne analyse tager afsæt i *New Wars*-konceptet og undersøger, hvilket operationsmiljø de moderne soldater indsættes i generelt; og mere specifikt relateret til de to cases. Soldaterne står over for en høj grad af kompleksitet, med et utal af aktører og en irregulær modstander, der kæmper asymmetrisk blandt civilbefolkningen. Dette er overordnet set med til at vanskeliggøre skelnen mellem kombattanter og civile på krigsskuepladsen.

Selve begrebet krigsforbrydelser bliver derefter undersøgt med udgangspunkt i den amerikanske fortolkning af disse. Der gennemføres en kort redegørelse af tilblivelsen af, udviklingen inden for og tolkningen af LoAC. Dernæst gennemgås opfattelsen af krigsforbrydelser i internationale, væbnede konflikter, inden der fokuseres på krigsforbrydelser specifikt relateret til *My Lai* og *Haditha*. USA er generelt enig med den øvrige verden i forhold til definitionerne, mens det ser noget kritisk ud i forhold til at håndhæve dem efterfølgende.

Analysen af sociologien i en militær kontekst tager udgangspunkt den amerikanske psykolog og tidligere Ranger, Lt. Col. Dave Grossmans teori i bogen *On Killing – The Psychological Cost of Learning to Kill in War and Society*. Bogen er baseret på en række tidligere gennemførte og anerkendte studier af forskellige delområder, som han efterfølgende supplerer og samler i sin egen teori. Han peger på, at *autoriteters roller, gruppedynamikker, den akkumulerede distance til "ofret", soldatens prædisponering og offerets rolle* er faktorer, der spiller ind, og kan være medvirkende til at nedbryde modstanden mod at dræbe og gøre det muligt at begå krigsforbrydelser. Teorien udfordres og kvalificeres efterfølgende ved at sammenholde den med en række forskellige forskere og teoretikere. Dette for at sikre en nuanceret tilgang til undersøgelsesmetoden, der medvirker til at sikre dennes validitet og metodens gyldighed. Efter at analyserammen er fastlagt, analyseres de valgte casestudier ud fra disse.

De fremkomne tids- og scenarietyperiske parametre fra casestudierne sammenholdes dernæst for at kunne fremkomme med en mere generaliseret, men ikke udtømmende liste af forhold, der hver for sig og tilsammen virker befordrende for at begå krigsforbrydelser.

Overordnet konkluderes det, at:

- Det komplekse operationsmiljø med den irregulære modstander giver en vanskelig skelnen mellem kombattanter og civile.
- Formuleringen af Rules of Engagements og den generelle amerikanske tilgang til jurisdiktion over soldaterne medfører en følelse af "straffrihed" hos soldaterne.
- Førernes betydning og rolle i at flytte soldaters grænser og få dem til at gøre ting, der normalt ville ligge langt fra deres virkelighedsbillede af ret og uret, er stor.
- Gruppedynamikkerne inden for militære enheder medfører en deindividualisering og tillige et meget stærkt bånd mellem soldaterne.
- Distanceringen til ofrene og den medfølgende umenneskeliggørelse er i høj grad medvirkende til at gøre beslutningen om at dræbe og/eller begå krigsforbrydelser markant nemmere, ligesom også de psykiske traumer minimeres ved dette.
- Følelser kan være kraftigt medvirkende faktorer, herunder særligt hævn for en mistet kollega eller had over for en civilbefolkning, der ikke vil angive insurgenterne.
- Den gennemførte konditionering under uddannelsen medfører en automatiseret adfærd med instinktive reaktioner. Tillige styrker den gruppeforholdet og villigheden til at adlyde ordre uanset lovligheden i disse.
- Soldaterne besidder midlerne til at dræbe, mens muligheden for at engagere en skjult modstander ofte mangler. Motivet om at "dræbe eller blive dræbt" står ligeledes stærkt.

I perspektiveringens diskuteres den amerikanske holdning til international jurisdiktion over amerikanske soldater frem for en tilsvarende national samt den hertil anvendte retspraksis relateret til casestudierne.

INDHOLDSFORTEGNELSE

TITELSIDE.....	2
ABSTRACT.....	3
RESUME	4
INDHOLDSFORTEGNELSE.....	6
KAPITEL 1	8
INTRODUKTION	8
1.1. Indledning.....	8
1.2. Motivation og relevans.	8
1.3. Problemformulering og undertitel.	10
1.4. Drøftelse af problemstilling.	10
1.5. Specialets metode.....	12
1.6. Anvendelse og afgrænsning af teori.....	12
1.7. Afgrænsning af emnet.	14
1.8. Operationalisering af teori og metode.	15
1.9. Specialets struktur.....	16
KAPITEL 2	17
KRIG OG KONFLIKTERS KARAKTERISTIKA	17
2.1. Indledning.....	17
2.1. Krig generelt.....	17
2.2. Moderne konflikter med USA i fokus.	17
2.3. Operationsmiljøet i Vietnam.	20
2.4. Operationsmiljøet i Irak.	22
KAPITEL 3	24
KRIGSFORBRYDELSER I ET FOLKERETSLIGT PERSPEKTIV	24
3.1. Indledning.....	24
3.2. Tilblivelsen af og udviklingen LoAC.....	24
3.3. Definitionen på ”krigsforbrydelser” i internationale væbnede konflikter.	27
3.4. Krigsforbrydelser i <i>My Lai-Hændelsen</i>	29
3.5. Krigsforbrydelser i <i>Haditha-Hændelsen</i>	30
KAPITEL 4	31
KRIGENS SOCIOLOGI.....	31
4.1. Indledning.....	31
4.2. Hvordan overvinder man den iboende modstand?	31
4.2.1. Autoriteter.....	32
4.2.2. Gruppedynamikker.	34
4.2.3. Distance.	37
4.2.3.1. Fysisk.	37
4.2.3.2. Psykisk.	38
4.2.4. Prædisponering og konditionering.....	40
4.2.5. Offerets rolle.....	41
4.3. Sammenfatning og opstilling af hypotese.....	42

KAPITEL 5	43
CASE STUDY "MY LAI"	43
5.1. Indledning.....	43
5.2. My Lai hændelsen.....	43
5.3. Krigens sociologi i My Lai.....	44
5.3.1. Autoriteters roller.....	44
5.3.2. Gruppedynamikker.....	47
5.3.3. Distancering til ofret.....	47
5.3.4. Prædisponering og konditionering.....	49
5.3.5. Offerets rolle.....	51
5.4. Forhold, der virkede befordrende.....	52
KAPITEL 6	53
CASE STUDY "HADITHA"	53
6.1. Indledning.....	53
6.2. Haditha hændelsen.....	53
6.3. Krigens sociologi i Haditha.....	54
6.3.1. Autoriteter.....	54
6.3.2. Gruppetilhørsforhold.....	54
6.3.3. Distance.....	55
6.3.4. Prædisponering og konditionering.....	55
6.3.5. Offerets rolle.....	56
6.4. Forhold, der virkede befordrende.....	57
KAPITEL 7	58
KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING	58
7.1. Konklusion.....	58
7.2. Perspektivering.....	60
LITTERATURLISTE.....	62

KAPITEL 1 INTRODUKTION

1.1. Indledning.

Det overordnede emne for dette speciale er ”Krigsforbrydelsers årsager og dynamik”, der er valgt ud fra specialekataloget ved Forsvarsakademiets Stabskursus 2013-14 og skrives ved Center for Militærhistorie.

1.2. Motivation og relevans.

Udsættes et dyr eller et menneske for en pludselig opstået og perciperet farlig situation, er der via videnskabelige undersøgelser¹ konstateret fem overordnede mulige reaktionsmønstre; *at kæmpe*, *at flygte*, *at ”fryse”*, *at intimidere modparten*² eller *at overgive sig*.³ I situationer, der involverer egne artsfæller, vil den typiske reaktion enten være at forsøge at intimidere den anden part eller at flygte. Såfremt intimideringen ikke virker efter hensigten, overgås normalt til at kæmpe – en kamp, der her kun meget sjældent kæmpes til døden. Kampen munder derfor ud i enten flugt eller mere typisk overgivelse, da overgiveren føler sig overbevist om, at han ikke efterfølgende vil blive dræbt.⁴

Overfører vi det til militæret, har der gennem århundreders krig været fokuseret på at intimidere modstanderen til enten at flygte eller at overgive sig. Årsagen til dette er åbenlys - lykkedes det, behøver man ikke at risikere sig eget liv, og samtidigt behøver man ikke at dræbe modstanderen. Studier af gennemførte krige og konflikter har identificeret en påfaldende lav træfprocent og tillige en større andel af soldater, der end ikke har villet affyre deres våben.⁵ Sidstnævnte kan i princippet overføres til at være en overgivelse til modstanderen, henset til at man ikke kan flygte, at intimideringen var fejlslagen, og at man generelt ikke ønsker at kæmpe.

Mennesket besidder med andre ord en række interagerende og iboende mekanismer, der begrænser deres lyst⁶ og evne til at dræbe hinanden; som S.L.A. Marshall skriver, er soldaten blevet ”*a conscientious objector*”.⁷ Først efter afslutningen på anden verdenskrig

---

¹ Den østrigske adfærdsforsker og nobelprismodtager Konrad Lorenz stod bag megen af denne forskning.

² Optionerne er angivet som: Fight, Flight, Freeze, Posture eller Submit.

³ <http://www.humanevents.com/> Besøgt 7. marts 2014.

⁴ Grossman, D. (1995): *On Killing – The Psychological Cost of Learning to Kill in War and Society*, pp. 5-16.

⁵ Marshall, S.L.A.(1978): *Men Against Fire- The Problem of Battle Command*.

⁶ *On Killing*, pp.37-39.

⁷ *Men Against Fire*.

begynder man for alvor at fokusere på og forske i, hvilke mekanismer der skal påvirkes for at gøre soldaterne mere tilbøjelige til at dræbe modstanderen i krig.⁸

Samtidig fokuseres der mere på den lidelse krige og konflikter medfører, herunder hvorvidt de "uskyldige" på krigsskuepladsen er tilstrækkeligt beskyttede. Der udvikledes derfor en række folkeretslige konventioner, der forpligtede de stridende stater til at overholde nogle regler for fremadrettet krigsførelse benævnt *Laws of Armed Conflict* (LoAC).

Når man på den ene side oplever en stigende fokusering på at uddanne mere effektive (dræbende) soldater, der skal begå sig i stadig mere komplekse indsættelsesmiljøer, og på den anden side er forpligtet til at følge en række regler i opgaveudførelsen, vil det i sagens natur give nogle udfordringer.

Der er gennem historien konstateret flere overtrædelser af LoAC, hvoraf flere endda er udført af vestlige styrker, hvis politikere har været foregangsmænd i tilblivelsen af reglerne⁹ og fortalere for demokratiets og menneskerettighedernes udbredelse.

Jeg finder det således interessant at undersøge, hvilke forhold der kan være medvirkende til, at moderne vestlige landstyrker, med deres uddannelse funderet i demokratiske og liberale værdier, begår krigsforbrydelser.

Relevans.

Specialet ses relevant af flere årsager. Det er relateret til vores samfundsværdier og opfattelse af disse, hvorfor et tungtvejende element er begrebet etik. Det er tidsrelevant henset til de nuværende store antalsmæssige indsættelser af vestlige styrker i krige og konflikter, i stadig mere komplekse og kulturelt fremmedartede operationsmiljøer. Henset til informationsteknologiens massive udbredelse ønsker vi under indsættelserne ikke, at vores modstandere skal kunne diskreditere vores indsats gennem krigsforbrydelser begået af vores egne styrker. Slutteligt er der også hensynet til, at en større del af de soldater, der er uddannet til at skulle dræbe under indsættelser med potentielle psykiske påvirkninger til resultat, efterfølgende skal resocialiseres og integreres i samfundet igen.

Specialet kan medvirke til at skabe fundamentet for en mere dybdegående undersøgelse. En sådan undersøgelse ville for de landmilitære styrker potentielt kunne tilsikre en større

---

⁸ *On Killing*, p. 31.

⁹ <http://www.icrc.org/>. Besøgt 13. april 2014.

fokusering og målrettethed i uddannelsen. For politikkerne og borgerne ville det skabe en større forståelse for militærets komplekse indsættelses- og operationsvilkår, herunder særligt hvilken rolle samfundet og regeringen spiller i opgaveløsningen.

1.3. Problemformulering og undertitel.

På ovenstående baggrund og specialets titel ”*Krigsforbrydelsers årsager og dynamik*” er følgende problemformulering opstillet:

På baggrund af casestudier af primært My Lai (Vietnam 1968) og sekundært Haditha (Irak 2005) analyseres, hvilke sociologiske forhold og operationsvilkår der virker befordrende på moderne amerikanske landmilitære styrkers mulige begåen af krigsforbrydelser?

1.4. Drøftelse af problemstilling.

I dette afsnit diskuteres enkeltvis de overordnede rammer for specialet, herunder særligt hvilke centrale begreber det vil indeholde og behandle.

1.4.1. Krig og konflikters karakteristika.

Specialet behandler overordnet set krigsforbrydelsers mulige årsager og dynamik. Derfor ses det nødvendigt med en kortfattet redegørelse af de indsættelsesvilkår, og det operationsmiljø moderne amerikanske styrker befinder sig i.

1.4.2. Krigsforbrydelser i Internationale væbnede konflikter.

Der er behov for at få angivet, hvad der fra et amerikansk synspunkt kan anføres og defineres som værende en krigsforbrydelse i international væbnede konflikter, da begge casestudier omhandler sådanne. Som grundlag for dette gennemføres en kortfattet redegørelse for tilblivelsen, udviklingen af og tolkningen af LoAC fokuseret på USA rolle heri.

1.4.3. Sociologi i en militær kontekst.

Militæret som institution og magtinstrument er tæt forbundet med det politiske system og dermed det øvrige samfund. Forståelsen for dette forhold, og for militærets organiserede form for voldsudøvelse, studeres samlet under militærsociologiens tværfaglige viden-
skab.¹⁰ Militærsociologien inddeles normalt i fem områder:¹¹

---

¹⁰ Omhandler ifølge H. Sørensen i *Introduktion til militærsociologi*, blandt andet områderne psykologi, økonomi, statskundskab, international politik, organisationsteori m.v.

¹¹ Sørensen, H. (1988): *Introduktion til militærsociologi*, Nyt fra Samfundsvidenskaberne, p. 7.

Den militære profession:

Kendetegnede for det at være professionel soldat er tilstedeværelsen af *ekspertise, ansvarlighed og virksomhedsfølelse*.¹² Personer/persongrupper fra den militære profession er kendetegnet ved sin konformitet¹³ og karrieremønstre, ved ekspertisen ud i voldsudøvelse og konfliktstyring, og ved sin ansvarsfulde beskæftigelsesopfattelse og stærke traditioner.¹⁴ Specifikke forhold under professionen omhandler rekruttering, organisering, udrustning, uddannelse, aktivitetsplanlægning og ikke mindst indsættelse i krige og konflikter.

Den militære organisation:

Militære styrker er komplekse organisationer tilpasset deres primære opgave; indsættelse i krige eller konflikter. De består af enheder under uddannelse og af professionelle stående styrker. I USA er der en hel kultur forbundet med den militære organisation, hvor de fleste soldater bor på eller i nærheden af de militære installationer. Indenfor begreber som ledelsesstil, omgangsformer og struktur ses forskelle fra civile arbejdspladser.¹⁵ Specielt omkring officerskorpset ses der fortsat en række særlige karakteristiske forhold som livsstil, etikette, ceremonier, traditioner etc.¹⁶

De civile-militære relationer:

Begrebet dækker over en lang række varierede relationer, der spænder bredt over personer, institutioner og interesser. De styrende relationer ballanceres, hvorved de respektive miljøer tilpasser sig hinanden. Udgangspunkt er militærets opfattelse af sig selv og dets rolle i samfundet¹⁷ og samfundets tilsvarende af militæret.¹⁸ Man kan altså tale om en civilisering af militæret og en millitarisering af det civile samfund.¹⁹ Huntington omtaler her den *subjektive civile kontrol*, der søger efter at maksimere den civile magt og den *objektive civile kontrol*, der søger at maksimere den militære professionalisme.²⁰

Forsvarspolitik:

Begrebet dækker over forsvarsplanlægningens strategi og struktur og er i sin natur fremtidsorienteret. Forsvarsdebatten går mere på sammensætningen af de væbnede styrker

---

¹² Huntington, S.P. (1985): *The Soldier and the State*, pp. 7-58.

¹³ Ensartethed jævnfør <http://fremmedord.dk/Konformitet.html>. Besøgt 30. april 2014.

¹⁴ *The Soldier and the State*, pp. 11-17.

¹⁵ Ibid, pp. 23-27.

¹⁶ Janowitz, M. (1971): *The Professional Soldier – A social and political portrait*.

¹⁷ Kaldet "Military Mind".

¹⁸ *The Soldier and the State*, pp. 29-32.

¹⁹ *The Professional Soldier – A social and political portrait*.

²⁰ *The Soldier and the State*, pp. 80-97.

end på det egentlige formål. Dette beror i forsvarspolitikken udvikling, der har bevæget sig fra decideret udøvelse af vold til en mere generel afskrækkende karakter.

Krigens sociologi:

Her behandles en række forhold, der influerer på, hvorledes man gennemfører og generelt agerer i krige eller konflikter.²¹ Først er der den våbenteknologiske udvikling, der omhandler den stigende politisering,²² spredning til flere dimensioner og den stigende grad af våbenspecialisering. Dernæst behandles ”*slagmarkseffektivitet*”,²³ der dels ekspliciterer det militære arbejde og dels undersøger, hvorfor soldater slås. Slutteligt ses på udviklingen i indsættelsesvilkårene, der har medført en generel forskydning fra militære til civile ofre.

1.5. Specialets metode.

Problemformuleringen besvares gennem anvendelsen af en deduktiv historisk metode. Indledningsvist diskuteres hvad *krig og konflikters karakteristika* og begrebet *krigsforbrydelser* dækker over. Herefter tages afsæt i en analyse af forskellige tilgange til *krigens sociolog*, der fremkommer med de parametre, som efterfølgende skal anvendes. Dernæst analyseres de valgte diakrone historiske casestudier ud fra disse.

Resultatet at casestudierne sammenholdes og diskuteres efterfølgende i konklusionen for at give forklaringskraft til den opstillede problemformulering.

1.6. Anvendelse og afgrænsning af teori.

Specialet søger efter krigsforbrydelsers årsager i en historisk kontekst, hvorfor teorier om kausalitet skal inddrages. Der kan være tale om en kendt eller erkendelig årsag (simpel) eller flere uafhængige kausale faktorer (multipel), der fremkalder en observerbar virkning. Årsagsbegrebet kan således antage flere typer og være enten *nødvendige*, *tilstrækkelige* eller *medvirkende*²⁴ til en given virkning, men de medvirker samlet til at bekræfte, at den givne hændelse ikke skete tilfældigt.²⁵ Specialet sonderer ikke mellem typerne, men søger

---

²¹ *Introduktion til militærsociologi*, pp. 35-83.

²² Anvendelsen af masseødelæggelsesvåben er eks. politisk initieret og ikke militært, jævnfør *ibid*, p.39.

²³ Der angives seks forhold af særlig betydning nemlig; *Kampens ophør*, *Individets overlevelse*, *Par-kammeratskabet*, *Primærgruppen*, *Militære organisationer* og *Samfundet og dets værdier og ideologi*. Det er det begreb, der efterfølgende danner kernen i undersøgelsen og af Dave Grossman betegnes ”Killology”.

²⁴ *Nødvendige*: Hvis A er nødvendig for virkning B, så er tilstedeværelsen af B også betinget af tilstedeværelsen af A. *Tilstrækkelige*: Hvis A er tilstrækkelig for virkning B, så vil tilstedeværelsen af A nødvendigvis medføre B. *Virksom B* er dog ikke betinget af tilstedeværelsen af A. *Medvirkende*: En årsag kan være en medvirkende årsag, hvis den ikke er eneste årsag til virkningen.

²⁵ http://www.fmb.dk/nvg/videnskabelige_begreber/videnskabelige.htm. Besøgt 17. april 2014.

samlet set at opstille en ikke udtømmende liste af faktorer, der virker befordrende for begåelsen af krigsforbrydelser.

Det område af *krigens sociolog*, der specifikt omhandler det at slå andre mennesker ihjel,²⁶ har generelt ikke været særligt højt prioriteret, hvorfor der ikke findes megen litteratur omkring området. Den amerikanske psykolog og tidligere Ranger, Oberstløjtnant Dave Grossman skrev i 1995 bogen *On Killing – The Psychological Cost of Learning to Kill in War and Society*, der imidlertid tog emnet op.²⁷ Grossmans bog er baseret på en række tidligere gennemførte og anerkendte studier af forskellige delområder, som han efterfølgende supplerer og samler i sin egen teori. Han peger på, at *autoriteters roller, gruppedynamikker, den akkumulerede distance*²⁸ til ”ofret”, *soldatens prædisponering* og *offerets rolle* alle er faktorer, der spiller ind, og kan være medvirkende til, at soldaterne potentielt begår krigsforbrydelser. Han anvender begrebet ”*Killology*”, som er ”*the study of the psychological and physiological effects of killing and combat on the human psyche*”.²⁹ Begrebet kan applikeres over på Henning Sørensens ”*slagmarkseffektivitet*”, og Grossmans teori vil således være udgangspunktet i specialets undersøgelse.

For at sikre en nuanceret tilgang til undersøgelsesmetoden, der dels medvirker til at sikre dennes validitet og metodens gyldighed, udfordres og kvalificeres den i *On Killing* fremsatte teori ved at sammenholde den med en række forskellige forskere og teoretikere.

Relateret til gruppedynamikkerne anvender jeg Solomon Aschs³⁰ eksperimenter fra 50'erne om konformitet i gruppesammenhæng og psykologen Philip Zimbardos³¹ socialpsykologiske ”*Stanford fængelseksperiment*”, hvori en gruppe studerende agerer fanger, henholdsvis fangevogtere. Herudover inddrages psykologen Abraham Maslow,³² der i sin ”*behovspyramide*” blandt andet beskriver menneskers behov for at tilhøre en gruppe.

International Committee of Red Cross (ICRC) har via civile forskere gennemført et studie, hvis formål er at optimere ICRCs effektivitet ud i at forhindre krænkelse af LoAC.³³ Studi-

---

²⁶ *On Killing*, pp. xii-xiv.

²⁷ Lars Møllers bog ”*Vi slår ihjel og lever med det*” fra 2010 er tillige baseret på samme teori.

²⁸ Såvel fysisk som psykisk distance.

²⁹ *On Killing*, pp. xiii-xxxiv.

³⁰ Asch, S.E. (1951). *Effects of group pressure on the modification and distortion of judgments*, pp. 177–190.

³¹ Støttet af Craig Haney og Curtis Banks under eksperimentet.

³² Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*, 3.udgave, New York, Harper Collins Publishers.

³³ ICRC, 2004: *The roots of behaviour in war: Understanding and preventing IHL violations*.

ets del, kaldet "*A Survey of the Literature*," behandler historiske, sociologiske og psykologiske undersøgelser af militære styrkers ageren i krig.

Denne er inddelt i yderligere tre dele; del ét beskæftiger sig primært med soldaters komplekse operationsmiljø og indsættelsesvilkår, del to med hvilke betingelser der skal være til stede for, at soldater kan dræbe, og hvad der medvirker til at begå grusomheder, og del tre beskæftiger sig med, hvilke øvrige strategier man kan anvende til at påvirke menneskers adfærd.³⁴ Alle tre dele er relevante for dette speciale, idét fokus i det efterfølgende dog entydigt ligger på del to for at diskutere og kvalificere Dave Grossmans teori.

1.7. Afgrænsning af emnet.

1.7.1. Militær sociologi afgrænsning.

Militærsociologiens fem områder influerer alle på de væbnede styrker i en eller anden udstrækning. Henset til de begrænsninger i såvel tid som antal sider til rådighed for specialet vil det være for omfattende og komplekst at behandle alle områderne. Specialets fokusområde er på det at begå en krigsforbrydelse, altså selve gerningsøjeblikket, der hidrører under området *krigens sociolog*. Herunder er det særligt interessant at undersøge de mekanismer, der er medvirkende til at skabe de potentielle krigsforbrydelser, altså den særlige *slagmarkseffektivitet*, hvilket vil være fokuset efterfølgende.

1.7.2. Aktør og case afgrænsning.

Jeg har valgt at tage udgangspunkt i de amerikanske landmilitære styrker, med primært fokus på *My Lai-hændelsen* under Vietnamkrigen i 1968. Der er umiddelbart flere årsager til at vælge USA's militær som udgangspunkt for undersøgelsen. USA's udenrigspolitiske linje medførte relativt store antalsmæssige engagementer i internationale krige og konflikter efter anden verdenskrig. USA har tillige været meget engageret i udviklingen inden for LoAC fra begyndelsen. Ydermere har størrelsen af de amerikanske landmilitære styrker og investeringen heri betydet, at der løbende er gennemført en stor del forskning og erfaringsindhentning. *My Lai-hændelsen* er tillige valgt som primær casestudy, da den er almen kendt og har været genstand for omfattende undersøgelser netop relateret til, hvilke årsager og dynamikker der lå til grund for det skete.

Som sekundær case har jeg valgt *Haditha-hændelsen*, der udspandt sig under den intern væbnede konflikt i Irak i 2005. Valget af denne gør det muligt at gennemføre en diakron

---

³⁴ ICRC, 2004: *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*, pp. 6-11.

undersøgelse og dermed se på udviklingen af de varierende faktorer i tid, ligesom jeg fører specialet frem til nutiden.

1.7.3. Kilde afgrænsning.

Mit kildegrundlag består af såvel primære som sekundære kilder med en ligelig fordeling af disse. En del af empirien er forfattet af personer, der enten har været direkte involveret i de anvendte casestudier eller på anden måde er ideologisk påvirkede, hvorfor de er fuldstændigt objektive i deres tilgang til hændelserne. Dette er søgt imødegået ved indhentning og anvendelsen af supplerende, akademiske kilder for at tilsikre, at specialets hovedargumenter er uafhængigt repræsenteret for at øge validitet og reliabilitet i undersøgelsen.

Langt den overvejende del af det empiriske grundlag er udfærdiget i perioden mellem Vietnamkrigens afslutning og starten af det nye årtusinde, hvorfor eventuelle krigsforbrydelser begået i Irak således ikke i samme omfang er behandlet endnu.

Min kildesøgning har afdækkes store mængder kildemateriale omkring *My Lai-hændelsen*, mens det ikke i samme grad har været muligt at tilvejebringe kildemateriale omkring *Hadi-tha-hændelsen*, hvilket primært skyldes tidsperspektivet, og dermed klassificeringen. Af sproglige hensyn har jeg desværre måttet se bort fra vietnamesiske og irakiske kilder på originalsproget.

1.8. Operationalisering af teori og metode.

Indledningsvist vil jeg via en redegørelse af *krig og konflikters karakteristika* afdække den overordnede ramme for specialet og for operationsmiljøet i dettes casestudier. I forlængelse af dette analyseres begrebet krigsforbrydelser i internationale konflikter med fokus på USA's rolle i tilblivelsen, udviklingen og fortolkningen af LoAC. Denne vil kunne skabe grundlaget for vurderingen af, hvorvidt der i de valgte casestudier er tale om krigsforbrydelser i juridisk forstand.

For at finde frem til de mekanismer som er medvirkende til at skabe soldaters potentielle krigsforbrydelser, tager jeg udgangspunkt i Dave Grossmans opstillede teori omhandlende krigssociologiske fokusområder. Denne teori vil jeg kvalificere og nuancerer under anvendelsen af en række andre forskere og teoretikere for at sikre validiteten i undersøgelsen.

OMRÅDE	OPHAVSMAND
Autoriteters roller,	Stanley Milgram Samuel F. Huntington
Gruppedynamikker	Stanley Milgram, Solomon Asch, Abraham Maslow Philip Zimbardo et al.
Distancering til ofret	Stanley Milgram
Soldatens prædisponering	Dave Grossman
Offerets rolle	Ben Shalit

De opstillede parametre anvendes dernæst til primært at analysere *My Lai-hændelsen* og sekundært *Haditha-hændelsen*, specifikt relateret til disses særegne operationsvilkår.

I konklusionen drøftes og sammenholdes disse for at give forklaringskraft til den opstillede problemformulering.

1.9. Specialets struktur.

Specialet er inddelt i syv kapitler. I nærværende kapitel er motivation og relevans for emnet først diskuteret, inden opstillingen af problemformuleringen, afklaring og afgrænsning af problemfeltet. Herefter blev specialets metode, empiri og teori fastlagt for at finde analysens elementer og struktur, der ledte frem til operationalisering af indholdet.

I de efterfølgende kapitler gennemføres først en kort redegørelse af *krig og konflikts karakteristika*, og af udviklingen og fortolkningen af *LoAC* i et amerikansk perspektiv. Herefter følger en mere dybdegående analyse af forskellige tilgange til *krigens sociolog* med udgangspunkt i Dave Grossmans teori.

De opstillede parametre anvendes efterfølgende til at analysere primært *May Lai-* og sekundært *Haditha-hændelsen* for at afdække fremmede elementer i disse cases.

I det afsluttende kapitel sammenfattes resultaterne af de gennemførte analyser, og det vurderes hvilke årsager og dynamikker, der generelt ligger til grund for moderne amerikanske landstyrkers mulige begåen af krigsforbrydelser. Denne vurdering vil afslutningsvis blive perspektiveret i retning af hvilken betydning USA's rolle som global hegemon har.

KAPITEL 2

KRIG OG KONFLIKTERS KARAKTERISTIKA

2.1. Indledning.

Vilkårene for de amerikanske styrkers indsættelser har ændret sig markant gennem tiden. Det er derfor vigtigt at afdække de væsentligste karakteristika for den moderne tidsalders krig og konfliktscenarier med særlig fokus de to casestudier.

2.1. Krig generelt.

Der har historisk set været skrevet meget om krigens natur og karakter. Baseret på Carl von Clausewitz og Colin Grays tænkning kan det anføres, at krigens natur *"refers to the constant, universal, and inherent qualities that ultimately define war throughout the ages, such as violence, chance, and uncertainty"*, hvorimod krigens karakter *"relates to the impermanent, circumstantial, and adaptive features that war develops and that account for the different periods of warfare throughout history, each displaying attributes determined by socio-political and historical preconditions, while also influencing those conditions."*³⁵

Med andre ord handler krigens natur om det uforanderlige, mens krigens karakter relaterer sig til den samtid og kontekst, den måtte befinde sig i.

Thomas X. Hammes taler om fem forskellige generationer af krige,³⁶ hvor de mest interessante for dette speciale er de sidste tre.³⁷ Jeg vil i det efterfølgende kort redegøre for udviklingen efter anden verdenskrigs afslutning for at sætte rammerne for indledningsvist de generelle operationsvilkår og efterfølgende specifikt for Vietnam og Irak.

2.2. Moderne konflikter med USA i fokus.

Efter afslutningen på anden verdenskrig opstod den koldkrigsideologi og bipolaritet, der skulle komme til at præge verden i næsten et halvt århundrede. På den ene side stod den vestlige liberale verden med USA i spidsen, og på den anden stod den kommunistiske verden med Sovjetunionen i spidsen. USA havde betydelige politiske, militære og økonomiske interesser over størstedelen af kloden, og med introduktionen af *Trumandoktrinen*³⁸ i 1947 sendtes et klart signal om, at man ville påtage sig en aktiv rolle for at inddæmme

---

³⁵ Sheehan, M. (2008): Chapter 12: *The changing character of war*, Chapter 12, p. 216.

³⁶ Hammes, T. (2007): *Fourth Generation Warfare Evolves, FIFTH EMERGES*, Military Review.

³⁷ 1GW: Massehære, 2GW: Ildkraftens betydning, 3GW: Mekaniseret krigsførelse, der udnytter teknologi, bevægelse og pansring, 4GW: Informations- og elektronisk krigsførelse, hvor alle magtinstrumenter i samfundet anvendes (MPEC), og dettes voldsmonopol udfordres (masseødelæggelsesvåben), 5GW: Biologisk, nanoteknologisk og netværksbaseret krigsførelse, hvor små enheder har enorm indvirkning.

³⁸ <http://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>. Besøgt 25. marts 2014.

kommunismen. Dette skete via økonomisk støtte til en række nationer i form af *Marshall-hjælpen*³⁹ og sikkerhedspolitisk via oprettelse af såvel UN, NATO⁴⁰ og SEATO.⁴¹

Perioden bød på en række kriser, konflikter og "proxy wars",⁴² hvor USA og Sovjetunionen mere eller mindre direkte stod over for hinanden. Af de mere kendte kan nævnes *Berlin-blokaden* i 1948, *Koreakrigen* i 1950 og *Cubakrisen* i 1962, inden USA's deltagelse i *Vietnamkrigen* i 1964. Perioden herefter var relativ "varm" indtil Sovjets invasion af *Afghanistan* i 1979, der "kølnede" forholdet, indtil der i slutfirserne indledtes atomnedrustninger. Murens fald og Sovjetunionens efterfølgende ophævelse⁴³ i 1991 markerede afslutningen på denne ideologisk prægede "krig".

I den efterfølgende periode stod USA de facto tilbage som værende den eneste globale hegemon. Efter terroranslaget mod World Trade Center den 11. september 2001 ændrede USA sin udenrigspolitik og indførte den såkaldte Bush-doktrin.⁴⁴ Heri tolkede man FN-pagtens begreb "*preemptive strike*" mere bredt og ville efterfølgende anvende disse mod andre stater, såfremt de udgjorde en fare for USA's sikkerhed.⁴⁵

USA følte sig indledningsvis forpligtet til at agere "verdens politimand" og har indledt og deltaget i en række større operationer med *Golfkrigen* i 1991, *Afghanistankrigen* i 2001, *Irakkkrigen* i 2003 og *Libyen* i 2011 som de mest omtalte. Denne påtagede rolle lader dog til at være slut med Barack Obamas indtræden som præsident.⁴⁶

Operationsmiljøet.

I gennem hele perioden har de amerikanske styrker været globalt indsat under alle klimatiske forhold og indsættelsesmåder på både komplekse, svært forudsigelige og fragmenterede kamppladser i flerdimensionelle miljøer.⁴⁷

---

³⁹ <http://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan>. Besøgt 19. april 2014.

⁴⁰ Oprettedes 4. april 1949 og har pt. 26 medlemslande og yderligere 20 lande tilknyttet.

⁴¹ *SouthEast Asia Treaty Organization*. (1954). Medlemmer: Australien, Frankrig, USA, Storbritannien, New Zealand, Pakistan, Filippinerne og Thailand. Vietnam, Laos og Cambodja blev ved en separat protokol underlagt SEATO beskyttelse. <http://history.state.gov/milestones/1953-1960/seato>. Besøgt 7. marts 2014,

⁴² Stedfortræderkrig, som officielt er mellem to parter, men hvor disse parter hver især er allieret/støttet af andre, større magter. Egentlige mål med krigen er at rykke magtbalancen mellem stormagterne.

⁴³ <http://history.state.gov/milestones/1989-1992/collapse-soviet-union>. Besøgt 19. april 2014.

⁴⁴ Opkaldt efter den daværende amerikanske præsident George W. Bush.

⁴⁵ <http://www.whitehouse.gov/administration/eop/nsc/>. Besøgt 24. april 2014.

⁴⁶ <http://www.kongressen.com/obama-har-opsagt-usas-job-som-verdens-politimand/> Besøgt 4. april 2014.

⁴⁷ Se oversigt på <http://www.leksikon.org/art.php?n=3940&t=512>. Besøgt 19. april 2014.

Indsættelsesområder har ikke kun indeholdt militære enheder, men tillige en række andre aktører, hvis tilstedeværelse og aktiviteter medvirker til at gøre gennemførelsen af operationerne mere komplekse og krævende. Behovet for samtænkning⁴⁸ og muligheden for at integrere den militære indsats med andre aktører⁴⁹ indebærer et større behov for synkronisering, koordinering og integration af den militære, civile, humanitære, diplomatiske og økonomiske indsats.

Modstanderen er fragmenteret⁵⁰ og fordelt over en række aktører, der hver især eller samlet kan optræde på forskellige tidspunkter. Samlet ses en blanding af forskelligartede trusler,⁵¹ fra regulære⁵² og irregulære⁵³ enheder, terrornetværk, militser og organiseret kriminalitet, der må antages at handle ud fra deres kulturelle og politiske forståelsesramme.

Den regulære modstander besidder evnen til at gennemføre en sammenhængende kamp i større enhedsformationer, under udnyttelse af avancerede våbensystemer i såvel almindeligt forekommende som varieret terræn.

Den irregulære modstander opererer i mindre enhedsstørrelser og skjult blandt civilbefolkningen med formål at destabilisere og undergrave eksisterende magtstrukturer og bekæmpe andre nationers indsættelse af styrker. Der anvendes fortrinsvist lavteknologiske våbensystemer og ikke-konventionelle våben, ligesom operationerne ofte gennemføres i form af baghold, raids, gidseltagning, vejsidebomber (IED⁵⁴) og selvmordsangreb samt intimidering af civilbefolkningen.⁵⁵ Den irregulære modstander søger i stigende grad at udligne den teknologiske underlegenhed ved at kæmpe asymmetrisk og henføre operationerne til svært fremkommeligt terræn eller urbaniserede områder, hvor han i tid og rum kan opnå overlegenhed og overraskelse.

*The Revolution in Military Affairs*⁵⁶ har muliggjort indsættelsen af egne stadig mindre enheder, der kan opnå forøgede effekter over store afstande blandt et utal af aktører i civilsamfundet. Sidstnævnte øger risikoen for utilsigtede skadesvirkninger.

---

⁴⁸ HOK (2010): *Værnskoncept for Hæren, 4. udkast*, p. 7.

⁴⁹ GO, NGO, hjælpeorganisationer, IO, medier osv.

⁵⁰ FKO (2010): *Forsvarskommandodirektiv 140-2*, pp. 9-10 og *Værnskoncept for Hæren, 4. udkast*, pp. 10-11.

⁵¹ UK MOD Strategic Trends Prog.–Future Character of Conflict/ US Army TRADOC Pam 525-2-1, p. 5 ff.

⁵² Statsbunden, uniformerede, organiserede og overholder nationale/internationale normer og regler.

⁵³ Oprørsenheder, terrorister, guerilla m.m. Ideologisk fundret (typisk ikke uniformeret), individuelt/celleorganiseret, efterlever egne normer/regler.

⁵⁴ Improved Explosive Ordinance.

⁵⁵ *Værnskoncept for Hæren, 4. udkast*, pp. 10-11.

⁵⁶ Stephenson, S. (2010): *"The Revolution in Military Affairs – 12 Observations on an Out-of-Fashion Idea"*.

Indsættelserne har været præget af en stigende grad af uforudsigelighed for soldaterne og en hurtig vekslen mellem højintensive operationer med egentlige kamphandlinger, herunder bekæmpelse af såvel regulære som irregulære enheder (COIN operationer),⁵⁷ og lavintensive opgaveløsninger i rammen af samtænkning og stabilisering.⁵⁸

Generelt er udviklingen altså gået i retning af "New Wars",⁵⁹ hvor den stigende globalisering har medført, at krigen nu gennemføres irregulært,⁶⁰ er finansieret af international kriminalitet og er baseret på hævningen af en given identitet fremfor af et givet territorium.⁶¹ Der fokuseres i stigende grad mod evnen til effektivt og troværdigt at influere lokalbefolkning og modstandere i tæt samarbejde med øvrige aktører. Dette gør det vanskeligt at skelne civile og kombattanter fra hinanden, hvilket giver en forøget risiko på utilsigtet skadevirkning på civilbefolkningen.

2.3. Operationsmiljøet i Vietnam.

Optakten til, og det efterfølgende amerikanske engagement i, Vietnamkrigen var meget analogt Koreakrigen nogle år forinden. Vietnam var i 1954 ved en fredsaftale i Geneve blevet delt i to langs den 17. breddegrad. USA støttede Sydvietnam økonomisk og med militære rådgivere. I 1964 påberåbte USA, at et af deres skibe⁶² var blevet angrebet i internationalt farvand af Den Nationale Befrielsesfront, også kaldet Viet Cong, hvorefter de militært entrede krigen.

Da krigen sluttede med fredsindgåelsen i Paris i januar 1973, havde den kostet 58.000 amerikanere livet foruden knap 200.000 alvorligt fysisk og psykisk sårede, mens op mod 5,7 millioner vietnamesere mistede livet, ifølge regeringen i Hanoi.

Krigen kunne opfattes som værende en ny koldkrigskonflikt mellem USA og dets allierede og Kina, Sovjetunionen og Nordvietnam, hvorfor amerikanerne af politiske grunde ikke måtte operere i Nordvietnam. Den kunne også opfattes som en decideret borgerkrig mellem kommunistiske og anti-kommunistiske vietnamesiske tilhængere.⁶³ Dette betød, at de amerikanske soldater befandt sig i et komplekst operationsmiljø, hvor man det ene øjeblik

---

⁵⁷ Combat, Security, Peace Support Operations (PSO) og Peacetime Military Engagement (PME).

⁵⁸ Forsvarskommandodirektiv 140-2, pp. 9-10.

⁵⁹ Mary Kaldor er en af nogle tænkere indenfor teorien.

⁶⁰ James D. Kiras skriver om irregulær krigsførelse og anfører, at der findes fem typer, nemlig *militærkup*, *terrorisme*, *revolution*, *Insurgency* og *borgerkrige* - Kiras, James D, 2008: *Irregular Warfare*, pp. 232-238.

⁶¹ Kaldor, M.(1999): *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*.

⁶² <http://www.history.navy.mil/faqs/faq120-1.htm>. Besøgt 16. april 2014.

⁶³ <http://www.leksikon.org/art.php?n=2719>. Besøgt 5. april 2014.

kæmpede regulært mod Den Nordkoreanske Hær, og det andet øjeblik irregulært mod Viet Cong. Sidstnævnte kunne principielt ikke skelnes fra den sydvietnamesiske civilbefolkning man skulle beskytte, ligesom der heller ikke fandtes en klar sondring mellem fronten og baglandet som set i tidligere krige. Soldaterne var altså tvunget til at forblive i dette ekstremt udfordrende miljø mere eller mindre kontinuerligt i løbet af den udsendte periode,⁶⁴ og kunne ikke optimalt restituere fysisk og psykisk.

De fleste operationer gennemførtes i et junglemiljø, som ingen af de amerikanske soldater var forberedt på, men hvor modstanderen omvendt befandt sig vel. Her forsvandt amerikanernes våbenteknologiske overlegenhed, da man simpelthen ikke kunne se modstanderen. Dette forsøgte man at imødegå ved en massiv anvendelse af dioxinet ”Agent Orange”,⁶⁵ og anvendelsen af store mængder ildstøtte fra henholdsvis artilleri og fly.

Modstanderens foretrukne operationsmetoder var anvendelse af mindre grupper i baghold, snigskytter og luremineringer.⁶⁶ Ikke sjældent optrådte de klædt som civile blandt de mennesker, som amerikanerne skulle beskytte, ligesom de hvervede og anvendte kvinder og børn. Interviews med Viet Cong afslørede efter krigen, at de uddannede børn i at kaste håndgranater *”not only for the terror factor, but so the government or American soldiers would have to shoot them. Then the Americans feel very ashamed. And they blame themselves and call their soldiers war criminals”*.⁶⁷ Disse faktorer var fordrende for en umenneskeliggørelse af ikke bare modstanderen, men også af den Sydvietnamesiske civilbefolkning, og vanskeliggjorde tillige skelnen mellem kombattanter og civile.

Den amerikanske hær bidrog overordnet set til umenneskeliggørelsen og til at mindske skellet mellem ven og fjende via anvendelsen af to militærstrategiske faktorer.⁶⁸

- *”Search and Destroy”*: Man finder modstanderens skjulesteder, våbenlagre osv. hvorefter man jævner det fuldstændigt med jorden.
- *”Body Count”*: Man anvender antallet af dræbte som målestok for at en given operations succes. I tilgift til dette anvendes også *”the mere gook rule”* der lød *”If it’s dead and it’s Vietnamese, it’s VC”*.⁶⁹

---

⁶⁴ US Army i tolv måneder og US Marines i tretten måneder.

⁶⁵ Fik bladene til at falde af træerne jævnfør Welzer, H.et al. (2005): *Gärningsmän*, p. 206.

⁶⁶ Peers, W.R. (1969): *”Peers’ Inquiry”*, pp. 3-4 til 3-6.

⁶⁷ Santoli, A. (1985): *To Bear Any Burden*, Indiana University Press, p. 62.

⁶⁸ *Gärningsmän*, pp. 207-208.

⁶⁹ Gibson, J.W. (1988): *The Perfect War-The War We Couldn’t Lose and How We Did*, p. 141.

Den Sydvietnamesiske regering supplerede med begrebet ”Free Fire Zones”.⁷⁰ I disse befandt der sig i overvejende grad Viet Cong og/eller sympatisører, hvorfor man frit kunne engagere de mennesker, der befandt sig, uanset alder, køn eller kombattantstatus.

Det psykiske pres på de amerikanske soldater blev imødegået med introduktionen af forskellige beroligende farmaceutiske medikamenter. Disse blev suppleret af diverse ”selv-medicinering” af marihuana, opium og alkohol, men faktum var, at amerikanerne i løbet af krigen havde langt flere psykiske tilskadekomne og repatrierede end fysiske.⁷¹

Soldaterne havde med 22 år den laveste gennemsnitsalder⁷² i den amerikanske historie, ligesom sergenter og officerer mere eller mindre kom direkte fra deres respektive skoler.

2.4. Operationsmiljøet i Irak.

Siden afslutningen på *Golfkrigen* i 1990, forblev der et pres fra det internationale samfund i mod Irak og Saddam Hussein via sanktioner og pålæg. USA invaderede den 20. marts 2003 Irak sammen med en række allierede,⁷³ blandt andet begrundet med, at Irak besad masseødelæggelsesvåben.⁷⁴ Der forelå i midlertidigt ikke en sikkerhedsrådsresolution, og FN's daværende generalsekretær har siden fastholdt, at invasionen på dette grundlag var ulovlig,⁷⁵ ligesom blandt andet Rusland, Frankrig og Kina fordømte invasionen.

Koalitionen fik hurtigt væltet Saddam Hussein regeringen og etableret en ny overgangsregering, der den 28. juni 2004 formelt overtog ansvaret for staten Irak.⁷⁶ I kølvandet på dette fulgte en stigende grad af oprør og magtkampe mellem særligt sunnimuslimer, shiamuslimer og Al-Qaida-tilhængere.

I Anbarprovinsen, hvor byen Haditha med sine omtrentlige 70.000 indbyggere ligger, var der hverken et fungerende regeringsapparat eller politi til stede, ligesom irakerne generelt var meget fjendtligt indstillede over for de amerikanske soldater. Byen fungerede tillige som sunniekstremisternes højborg, og de amerikanske styrker led nogle af deres største tab overhovedet i denne provins.

---

⁷⁰ Siden kaldet ”Specified Strike Zones” En undersøgelse gennemført af det amerikanske senat peger på at op mod 300.000 mennesker blev dræbt i FFZ alene i perioden 1965 til 1968.

⁷¹ <http://www.news.harvard.edu/gazette/2006/08.24/99-ptsd.html>. Besøgt 24. april 2014.

⁷² <http://www.vhfcn.org/stat.html>. Besøgt 30. april 2014.

⁷³ Fjorten andre lande deltog indledningsvist, herunder Storbritannien og Danmark.

⁷⁴ Senere tilbagevist af Iraq Survey Group.

⁷⁵ Kofi Annan på http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3661134.stm. Besøgt 22. april 2014.

⁷⁶ Koalitionen manglede en overordnet strategi for genopbygningen af Irak efter invasionen og havde derfor blandt andet afvæbnet og opløst Iraks væbnede styrker uden selv at have tilstrækkelige styrker til at opretholde lov og orden.

Operationsmiljøet i provinsen var på mange måder analogt med det, der fandtes i Vietnam. Forskellen var, at konflikten i Irak primært fandt sted i urbaniserede områder, og at soldaterne ikke oplevede en vekslen mellem regulære og irregulære modstandere, men primært skulle forholde sig til sidstnævnte.

Den irregulære modstander kæmpede asymmetrisk centreret omkring byen Haditha, med overordnet set den samme strategi indeholdende baghold og mineringer – nu blot i en mere sofistikeret udgave i form af IED'er. De kidnappede, torturerede og henrettede amerikanske soldater og lagde videoer af det på internettet når muligt.

De opererede fortsat i blandt civilbefolkningen med deraf følgende formindsket mulighed for at skelne kombattanter fra civile og forstørret risiko for skadepåvirkninger på de civile.

Krigen og den efterfølgende interne væbnede konflikt var på mange måder kontroversiel, og flere nationer trak successivt deres styrker ud af landet, som årene gik. USA afsluttede officielt deres engagement den 18. december 2011, hvor de sidste soldater forlod landet efter at have mistet knap 4.500 dræbte og 32.000 sårede siden 2003.⁷⁷

---

⁷⁷ <http://usliberals.about.com/od/homelandsecurit1/a/IraqNumbers.htm>. Besøgt 22. april 2014.

KAPITEL 3

KRIGSFORBRYDELSER I ET FOLKERETSLIGT PERSPEKTIV

3.1. Indledning.

I dette kapitel redegøres kort for tilblivelsen af, udviklingen inden for og tolkningen af LoAC med særlig vægt på den amerikanske fortolkning heraf. Dernæst gennemgås opfattelsen af krigsforbrydelser i internationale væbnede konflikter, inden der fokuseres på krigsforbrydelser specifikt relateret til *My Lai-* og *Haditha-hændelserne*.

3.2. Tilblivelsen af og udviklingen LoAC.

LoAC drejer sig overordnet set om at beskytte de involverede i krige via grænsedragning for anvendelsen af metoder og midler.⁷⁸ Reglerne for krigsførelsen var indledningsvist rene moralske regler, men begyndte i 1800-tallet at blive nedskrevet i nationale militære instruktioner, f.eks. i den amerikanske "*The Lieber Code*"⁷⁹ til nordstatshæren i 1863.⁸⁰

Nedskrivningen af den internationale forståelse af folkeretten startede inden for rammerne af International Committee of the Red Cross (ICRC).⁸¹ Her blev den første Genèvekonvention med beskyttelse af syge og sårede soldater vedtaget i 1864.

Beskyttelsen af de involverede i krige blev reguleret yderligere ved reglerne om krigsførelse til lands og på søen i Haager-konventionerne af 1907, hvor mange af principperne fra "*The Lieber Code*" blev anvendt. Bilaget til den fjerde Haager-konvention, også kaldet *Landkrigsreglementet*, indeholder regler og vedtægter for krig til lands, herunder også beskyttelse af civile.⁸²

På baggrund af erfaringerne fra anden verdenskrig udvikledes i 1949 de fire Genèvekonventioner, som beskytter de syge og sårede under henholdsvis landkrig (I), søkrig (II), krigsfanger (III) samt civile personer i krigstid (IV). Genèvekonventionerne er blevet underskrevet af næsten alle verdens lande⁸³ og har opnået sædvaneretsstatus.

---

⁷⁸ Professor Erik David formulerede i "*Principes de droit des conflits armé*" det som: "In fact, to simplify the matter to the extreme, the rules may be summed up by four precepts: do not attack non-combatants, do not attack combatants anyhow, treat persons in your power humanely, protect the victims."

⁷⁹ Aka. Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field, [General Order](#) № 100.

⁸⁰ <http://www.icrc.org/ihl/INTRO/110?OpenDocument>. Besøgt 4. april 2014.

⁸¹ På baggrund af de oplevede rædsler på slagmarken i Solferino i Italien i 1859 tog schweizeren Henry Dунant i 1863 initiativ til at oprette et neutralt hjælpekorps, der skulle hjælpe syge og sårede under krig, jævnfør Dansk Røde Kors (2009): *Den humanitære folkeret og Danmark*, p. 24.

⁸² <http://www.icrc.org/eng/war-and-law/index.jsp>. Besøgt 12. april 2014.

⁸³ <http://www.icrc.org/eng/geneva-conventions>. Besøgt 28. april 2014.

Erfaringerne fra blandt andet Vietnam-krigen⁸⁴ førte i 1977 til vedtagelsen af to tillægsprotokoller, som omhandlede reguleringen af internationale væbnede konflikter (I) og ikke-internationale væbnede konflikter (II). USA underskrev begge protokoller, men ratificerede ikke tillægsprotokol I.⁸⁵ Dette begrundedes med, at Tillægsprotokol I giver ”*wars of national liberation*”⁸⁶ status af en international væbnet konflikt, og at kombattantbegrebet blev ændret fra det klassiske kombattantregime, som er fundet i III Genèvekonvention art. 4a, stk. 2⁸⁷ til det moderne kombattantregime, som fremgår af Tillægsprotokol I art. 43-45.⁸⁸ USA mente, at ændringen ville bringe civile i fare, da terrorister og andre irregulære styrker ofte opererer blandt civile. Såfremt disse fik kombattantstatus, ville det fremstå som det internationale samfunds accept af denne form for krigsførelse.⁸⁹

Tillægsprotokollerne er dog ratificeret af en stor del af verdens lande, og mange af bestemmelserne har efterfølgende fået status af sædvaneret.⁹⁰ Dette betyder, at indholdet af bestemmelserne anses som værende af så grundlæggende karakter, at det også binder stater, der ikke har tiltrådt den pågældende traktat/bestemmelse.⁹¹ Sædvaneretten gælder i alle former for væbnede konflikter, både internationale og ikke-internationale.

ICRC offentliggjorde i 2005 et stort studie af sædvaneretten, hvor de identificerede 161 sædvaneretlige regler inden for den humanitære folkeret.⁹² Stater har generelt været positive over for studiet, men USA gjorde indsigelser mod den anvendte metodologiske fremgangsmåde.⁹³ USA kritiserede ICRCs valg af materiale, da de mente, der blev lagt for stor vægt på nationale militærmanualer og guidelines fremfor den operative praksis. Derudover

---

⁸⁴ Samt borgerkrige i blandt andet Afrika.

⁸⁵ Det samme gjorde Iran og Pakistan jævnfør <http://www.icrc.org/>. Besøgt 22. april 2014.

⁸⁶ Message to the Senate Transmitting a Protocol to the 1949 Geneva Conventions January 29, 1987, <http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/012987b.htm>. Besøgt 20. April 2014.

⁸⁷ Kombattanter skal jævnfør III Genève Konvention art. 4a, stk. 2:

Være den del af de regulære væbnede styrker eller;

- Være under kommando af en person, der er ansvarlig for sine undergivne,
- Bære et fast kendetegn, der er synligt på afstand,
- Bære våben åbenlyst og
- Udføre operationer i overensstemmelse med den humanitære folkeret.

⁸⁸ Alle en parts væbnede styrker, er at regne for kombattanter, uanset om det er regulære eller irregulære væbnede styrker, så længe styrkerne er:

- Organiserede og under ansvarlig kommando,
- Omfattet af et disciplinært system, der bl.a. kan sikre håndhævelse af partens overholdelse af den humanitære folkeret.

⁸⁹ Message to the Senate Transmitting a Protocol to the 1949 Geneva Conventions January 29, 1987, <http://www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1987/012987b.htm>. Besøgt 18. April 2014.

⁹⁰ Henckaerts & Doswald-Beck (2005): *Customary International Humanitarian Law*.

⁹¹ Espersen (2003): *Den folkeretlige sædvaneret*. p. 91.

⁹² *Customary International Humanitarian Law*.

⁹³ Studiet havde ud over en omfattende skriftlig empiri også analyseret fysiske handlinger ud i adfærd på kamppladsen, anvendelse af bestemte våbensystemer og behandling af forskellige personkategorier.

mente USA, at de stater, der er mest aktive i krigsføring og derfor kan fremvise en ”*extensive and virtually uniform*”⁹⁴ praksis, burde vægtes højere end de staters praksis, der er rent teoretisk. USA har desuden argumenteret for, at *opinio juris*⁹⁵ vurderingen bør vægtes dobbelt, og at den ikke blot kan aflæses ud fra praksis, men må findes som en selvstændig kilde uden for praksis, for at en sædvaneret er etableret. USA kritiserede studiet offentligt⁹⁶ for at sikre, at USA ikke skulle være bundet af en sædvane, som de ikke var enige i, hverken var statspraksis eller *opinio juris*.⁹⁷

Reguleringen af LoAC er gennem tiden blevet mere og mere klar, men har dog lidt under den manglende konsekvens ved ikke at følge denne, og det har været op til staterne at retsforfølge overtrædelser.⁹⁸ Efter tidligere anvendelse af ad hoc-tribunaler⁹⁹ etableres *International Criminal Court* (ICC) i 1998.¹⁰⁰ Domstolen har jurisdiktion over enkeltpersoner, der måtte have begået de alvorligste internationale forbrydelser. Ved ad hoc-tribunalerne spillede USA en nøglerolle og var meget aktiv og engageret under de forhandlinger, der førte til oprettelsen af ICC. USA endte dog med ikke at underskrive Romstatutten, da de ikke var enige i domstolens jurisdiktion. De mente, at beslutningen om at retsforfølge en person skulle kontrolleres af Sikkerhedsrådet, hvor USA som bekendt har vetoret. Umiddelbart efter domstolens etablering indtog USA en meget ICC-fjendsk politik og vedtog blandt andet *American Servicemembers’ Protection Act*¹⁰¹ i 2002. Flere af deres allierede underskrev Romstatutten, og USA arbejdede derfor på at få deres udsendte undtaget domstolens jurisdiktion ved hjælp af Sikkerhedsråds Resolution 1422¹⁰² og 1487 og siden en række Art. 98 -aftaler.¹⁰³ Derudover har de gjort deres deltagelse i en række FN-

⁹⁴ North Sea Continental Shelf, Judgement, ICJ Report 1969, s. 43, §74.

⁹⁵ Er det andet element i international sædvaneret (sammen med stats praksis) der er nødvendige for at etablere en juridisk bindende rets sædvane, jævnfør <http://www.law.cornell.edu>. Besøgt 1. april 2014.

⁹⁶ Udenrigsministeriet sendte et brev til ICRC’s præsident, der efterfølgende blev offentliggjort og affødte yderligere artikler og reaktioner jævnfør *Bellinger: A US Government response to the ICRC study Customary International Humanitarian Law, International Review of the Red Cross*.

⁹⁷ Se International Law Association, Committee on the Formation of Customary (General), International Law, Conference Report London 200, s. 27 på <http://www.ila-hq.org/en/committees/index.cfm/cid/30>.

⁹⁸ FN’s Sikkerhedsråd nedsatte i 1993 og 1994 hhv. ICTY og ICTR for at imødegå dette, og efterfølgende er et antal ad hoc-domstole etableret på samme måde (Sierre Leone, Cambodija, Libanon mm). For at undgå ad hoc-tilgangen etableredes ICC.

⁹⁹ International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY) og Rwanda (ICTR).

¹⁰⁰ Blev officielt oprettet 1. juli 2002, da stat nr. 60 underskrev Rom-statutten, jævnfør <http://www.icc-cpi.int/icc>. Besøgt 6. april 2014.

¹⁰¹ Denne lægger en del begrænsninger på den amerikanske regerings muligheder for at samarbejde med ICC, ligesom de begrænser amerikansk deltagelse i FN’s fredsbevarende missioner, hvor der er risiko for, at amerikanske udsendte kan falde under ICC’s jurisdiktion.

¹⁰² Resolution 1422 af 12. juli 2002 undtager statsborgere fra lande, som ikke har underskrevet Rom-statutten, fra ICC jurisdiktion i 12 måneder. Dette blev forlænget i yderligere 12 måneder ved Resolution 1487 af juli 2003, men derefter ikke forlænget yderligere.

¹⁰³ Bilaterale aftaler, der fastslår, at et land ikke vil udlevere en amerikansk udsendt til retsforfølgelse ved ICC, medmindre USA tillader det.

missioner betinget af undtagelse fra domstolens jurisdiktion.¹⁰⁴ USA har på det seneste involveret sig mere med ICC og har deltaget som observatør ved de årlige møder. Der er dog endnu ikke gjort tiltag til at underskrive Rom-statutten.

3.3. Definitionen på "krigsforbrydelser" i internationale væbnede konflikter.

Da folkeretten traditionelt har beskæftiget sig med staters pligter og rettigheder, er individuelt ansvar for overtrædelser ikke altid berørt i konventionerne. Haager-konventionen nævner ikke begrebet krigsforbrydelser, men gør en række gerninger "*særligt forbudt*".¹⁰⁵ Disse er rettet mod konventionel krigsførelse og omhandler ikke beskyttelse af civile.

Ved oprettelsen af Nürnberg-tribunalet efter anden verdenskrig blev krigsforbrydelser første gang defineret som: "*Krænkelser af love eller sædvaner i forbindelse med krig*". Sådanne overtrædelser skal omfatte, men ikke være begrænset til:

- Mord, mishandling eller deportation til slavearbejde eller andre formål, af civilbefolkningen fra eller i det besatte område,
- mord eller mishandling af krigsfanger eller personer på havene,
- drab på gidsler,
- plyndring af offentlig eller privat ejendom,
- ødelæggelse af byer eller landsbyer eller ødelæggelse, der ikke retfærdiggøres af militær nødvendighed.

Tokyo-tribunalet¹⁰⁶ blev nedsat efter de samme regler som Nürnberg-tribunalet, og der blev lagt vægt på at retsforfølge de højtstående officerer,¹⁰⁷ som ikke kun var tiltalt for krigsforbrydelser, men også for forbrydelser mod freden. Ved nedsættelsen af domstolene blev det anerkendt, at reglerne i *Landkrigsreglementet* ansås som værende sædvaneret.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ United Nations Mission in Liberia (UNMIL) og United Nations Stabilization Mission in Haiti (MINUSTAH)

¹⁰⁵ - At anvende gift eller forgiftede våben;
- Ved forræderi at dræbe eller såre personer, som hører til den fjendtlige nation eller hær;
- At dræbe eller såre fjender, som, efter at have nedlagt våbnene eller efter at være blevne blottede for forsvarsmidler, har overgivet sig på nåde og unåde;
- At erklære, at der ikke vil blive givet pardon;
- At anvende våben, projektiler eller stoffer, som efter deres natur forårsager unødvendige lidelser;
- Uretmæssig at benytte parlamentærflag, fjendens nationalflag, militære kendetegn og uniformer eller Genève-konventionens kendemærker;
- At ødelægge eller beslaglægge fjendtlig ejendom, undtagen i tilfælde, hvor dette ifølge krigsforetagernes krav måtte vise sig påtrængende nødvendigt;
- At erklære de modpartiets undersåtter tilhørende rettigheder for bortfaldne eller suspenderede eller afvise de dem tilkommende Retsklager.

¹⁰⁶ Også kaldet the International Military Tribunal for the Far East.

¹⁰⁷ Command Responsibility.

¹⁰⁸ <http://avalon.law.yale.edu/imt/judlawre.asp>. Besøgt 28. april 2014.

Ved Genève-konventionerne blev begrebet ”*grove overtrædelser*” indført¹⁰⁹ og indeholdt:

- Forsætligt drab,
- tortur eller umenneskelig behandling, herunder biologiske forsøg,
- forsætlig tilføjelse af betydelig lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred,
- omfattende ødelæggelse og tilegnelse af ejendom, der ikke er af militær nødvendighed, og som udføres på ulovlig og vilkårlig måde,
- forsætlig berøvelse af en krigsfanges eller anden beskyttet persons ret til rimelig og almindelig domstolsbehandling, og
- ulovlig deportation eller overførsel, eller ulovlig internering samt gidseltagning.¹¹⁰

Selvom konventionerne ikke indeholdt begrebet krigsforbrydelse, var det disse gerninger, som betegnedes som krigsforbrydelser ved det retslige efterspil efter anden verdenskrig, hvor Genève-konventionerne ikke var trådt i kraft endnu.

Ved vedtagelsen af *Tillægsprotokol I* introduceres krigsforbrydelsesbegrebet. De udvides til også at indeholde grove overtrædelser af tillægsprotokollen, herunder forsætlige angreb på civilbefolkningen eller civile enkeltpersoner, som medfører død eller alvorlige skader på legeme eller helbred.¹¹¹ Disse anses som en del af sædvaneretten.

Ud over ovenstående omtales krigsforbrydelser også i sædvaneretten. Dette fremgår af vedtægterne til ICTY,¹¹² der behandler forbrydelser begået i ikke-international væbnet konflikter. I vedtægterne til ICTY henvises der både til de *grove overtrædelser* af Genève-konventionerne men også til overtrædelser af ”krigens love”, som inkluderer, men ikke er begrænset til:

- Brugen af giftige våben eller våben, der medfører unødvendige lidelser;
- tilfældig ødelæggelse eller hærgen af byer og landsbyer uden militær begrundelse,
- angreb, eller bombardement, uanset årsag, af uforsvarede byer, beboelser og bygninger.

---

¹⁰⁹ Genèvekonventionen (GVK) I, art. 49; GVK II art. 50; GVK III Art. 129; GVK IV art. 146.

¹¹⁰ GVK I, art. 50; GVK II art. 51; GVK III art. 130; GVK IV art. 147.

¹¹¹ Tillægsprotokol I, art. 85 (3)(a).

¹¹² I vedtægterne til ICTR benævnes krigsforbrydelser udelukkende som værende overtrædelser af fælles artikel 3 i Genève-konventionerne, og der henvises ikke her til Landkriksreglementet eller ”krigens love”.

Den internationale opfattelse af krigsforbrydelser kan også aflæses i ICC's definition af krigsforbrydelser, der ligeledes findes i ICRCs sædvanestudie,¹¹³ men det er dog væsentligt at se på den amerikanske definition.

USA vedtog i 1996 en national lovgivning (War Crimes Act), der definerede krigsforbrydelser som værende overtrædelser af Haager-konventionens art. 23,25,27 og 28, fælles artikel 3 i Genève-konventionerne, protokol II til Våbenkonventionen samt de *grove overtrædelser* af Genève-konventionen. Loven nævner ikke noget om sædvaneretten.

3.4. Krigsforbrydelser i *My Lai-Hændelsen*.

Vietnamkrigen blev af amerikanerne anset for en international væbnet konflikt,¹¹⁴ som derfor var underlagt bestemmelserne i Haager-konventionen, de fire Genève-konventioner og sædvaneretten som vurderet ved bl.a. Nürnberg-tribunalet. Krigsforbrydelser var i disse defineret til blandt andet at inkludere:

- Forsætligt drab,
- tortur eller umenneskelig behandling,
- tilføjelse af betydelig lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred, og
- omfattende ødelæggelse og tilegnelse af ejendom, der ikke er af militær nødvendighed, og som udføres på ulovlig og vilkårlig måde.

Den militære anklagemyndighed rejste i september 1969 tiltale mod Løjtnant William Calley og 25 andre. Blandt de anklagede var 14 officerer, der blandt andet blev sigtet for at tilbageholde informationer i forbindelse med den efterfølgende undersøgelse af hændelserne. Alle fik enten tiltalefrafald eller blev frifundet, bortset fra Calley, der den 31. marts 1971 blev idømt fængsel på livstid for mordet på ikke færre end tyve personer.¹¹⁵ Præsident Richard Nixon flyttede dagen efter Calley i husarrest, hvor han samlet set tilbragte tre et halv år, inden han i september 1974 blev prøveløsladt og siden har været en fri mand.

Under retssagen angav Calley gentagne gange, at han handlede efter ordre fra Kaptajn Medina, men denne blev efterfølgende frifundet for alle anklager. De fleste af soldaterne fra Charlie kompagniet havde i mellemtiden forladt militæret og kunne derfor ikke retsfølges for forbrydelser begået i udlandet.¹¹⁶

---

¹¹³ Regel nr. 156 i ICRC sædvanestudiet.

¹¹⁴ *Peers' Inquiry*, p.9-2.

¹¹⁵ Blev efterfølgende nedsat til tyve år.

¹¹⁶ Grundet en tidligere afsagt dom af den amerikanske højesteret.

Selve hændelsen og den efterfølgende retssag var kraftigt medvirkende til den stigende modstand mod USA's engagement i Vietnamkrigen, ligesom den også dannede grobund for en uddannelsesfilm til brug for de amerikanske soldater kaldet "*If anything like this happens, you have really, truly screwed up*".¹¹⁷

Selvom der ikke var tvivl om at forsætlige drab på civile anses som en krigsforbrydelse i international forstand, så endte det med at den eneste person, blev sigtet for drab og ikke for krigsforbrydelser.

3.5. Krigsforbrydelser i *Haditha-Hændelsen*.

Ved overdragelsen af magten tilbage til irakerne i 2004 gik krigen fra at være en international væbnet konflikt til en ikke-international væbnet konflikt hvorved det juridiske grundlag ændrede sig. Dette havde dog kun teoretisk betydning, da der ved vedtagelsen af sikkerhedsrådsresolution 1546 meddeles, at koalitionsstyrken fortsat anså sig selv for at være bundet af de samme forpligtelser i folkeretten, herunder Genève-konventionerne.¹¹⁸ De amerikanske styrker var ved *Haditha-hændelsen* i 2005 derfor underlagt Haagerkonventionen, Genève-konventionerne og sædvaneretten. Fortolkningen af krigsforbrydelser i sædvaneretten havde nu et større grundlag og blev anset for tillige at inkludere forsætligt angreb på civilbefolkningen, der ikke tager del i fjendtlighederne, voldtægt og angreb eller bombardement af byer, landsbyer eller bygninger, der er uden forsvar.

Igen var der klart tale om en krigsforbrydelse i henhold til definitionen, og den 21. december 2006 blev der rejst tiltale mod otte marineinfanterister. Af disse fik de seks efterfølgende tiltalefrafald, én blev frikendt, og kun Oversergent Frank Wuterich blev dømt for pligtforømmelse. Straffen var degradering og lønreduktion.

Den amerikanske tilgang til jurisdiktion og retsforfølgelse af personer mistænkt for krigsforbrydelser har givetvis påvirket disses mentalitet til en opfattelse af, at man om ikke var fuldstændig straffri, så at man kun stod over for relativt milde disciplinarmidler eller straffe.

---

¹¹⁷ Hitchens, C. (2006): "[The hell of War](#)". Besøgt den 23.april 2014.

¹¹⁸ Udenrigsminister Colin Powells brev til FN's Sikkerhedsråd ifm. vedtagelse af resolution 1546 jævnfør <http://www.un.org/News/Press/docs/2004/sc8117.doc.htm>. Besøgt 12. april 2014.

KAPITEL 4

KRIGENS SOCIOLOGI

4.1. Indledning.

I dette kapitel udfordres og kvalificeres den i *On Killing* fremførte teori ved at sammenholde den med en række forskellige forskere og teoretikere. Syntesens væsentligste forhold vil efterfølgende blive anvendt til at analysere de valgte casestudies ud fra.

4.2. Hvordan overvinder man den iboende modstand?

Dave Grossman beskriver hvilke forhold og mekanismer der tilsiger, at en soldat bliver i stand til at dræbe et medmenneske. Parametrene, der tilsammen udgør teorien, jeg efterfølgende vil udfordre og kvalificere, omhandler overordnet set; *Autoriteter, gruppedynamikker, prædisponering, distance*¹¹⁹ til "ofret" og slutteligt *offerets rolle*.

Spørgsmålet er, om der i tilgift til de ovenfor anførte parametre skal være yderligere betingelser opfyldt for at tage skridtet videre og begå en krigsforbrydelse, eller om det i bund og grund er de samme forhold, der spiller ind.

ICRC angiver seks overordnede kategoriseringer af årsager til krigsforbrydelser.¹²⁰

1. Krig fremmer kriminell adfærd,
2. Årsagerne er relateret til krigens overordnede mål,
3. Midlet helliger målet, hvorfor det ofte af kombattanter kan vurderes som værende nødvendigt at krænke LoAC.
4. Ideologiske årsager.
5. Psykosociologiske årsager.
6. Individuelle årsager (følelser, opvækst, personlighed, sociale- og kulturelle arv).

Relateret til dette speciale vil jeg i det efterfølgende fokusere på årsagerne i fire og fem, men samtidigt trække tråde til de andre områder. I det følgende vil jeg, ud fra *krig og konflikters karakteristika*, som beskrevet i kapitel to, diskutere, hvad der er medvirkende faktorer til, at soldater begår krigsforbrydelser relateret til Grossmans teori.

---

¹¹⁹ Såvel fysisk som emotionel distance.

¹²⁰ *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*, pp. 26-32.

4.2.1. Autoriteter.

Sammenhængen mellem lydighed relateret til autoriteter og villighed til at påføre andre mennesker smerte har ofte været genstand for undersøgelser. Som Sigmund Freud formulerede det: *"Never underestimate the power of the need to obey"*.¹²¹

I 1961 verserede retssagen mod nazisten Adolf Eichmann for en række krigsforbrydelser begået under anden verdenskrig hvori han hævdede blot at adlyde ordrer. Netop spørgsmålet om autoriteters roller i disse motiverede socialpsykologen Stanley Milgram til sit senere så berømmede eksperiment.¹²²

Eksperimentet blev udført i forskellige variationer og viste dengang, at 65 % (26 af 40) af forsøgspersonerne gav efter for autoritetspersonen og påførte "ofret" den maksimale stødstyrke på 450V. Lignende forsøg er efterfølgende gennemført i forskellige lande med tilsvarende resultater, og så sent som i 2010 i Frankrig, hvor 80 % (64 af 80) gav efter.¹²³

I 1974 udgav Milgram en bog baseret på eksperimenterne, hvori han opstillede sin *"Agentic State teori"*,¹²⁴ sin konformitetsteori omhandlende gruppedynamikker og betydningen af distancering til ofret, der behandles i de følgende afsnit.

Milgram anfører blandt andet, at *"individuals act as they do for three principal reasons: they carry certain internalized standards of behavior; they are acutely responsive to the sanctions that may be applied to them by authority; and, finally, they are responsive to the sanctions potentially applicable to them by the group"*.¹²⁵

Begreberne lydighed og konformitet,¹²⁶ der begge refererer til afgivelsen af eget initiativ til en ekstern, ses således som centrale elementer. I relation til hierarkiet går lydighed mod føreren, mens konformitet regulerer og ensretter adfærden blandt gruppen af soldater.

---

¹²¹ Sigmund Freud (6/5-1856 til 23/9-1923). En østrigsk jødisk læge, som blev kendt som skaber af psykoanalysen. Han anses tillige for at være én af de mest indflydelsesrige tænkere af det 20. århundrede.

¹²² <http://videnskab.dk/blog/stanley-milgram-lydighed-i-usa>. Besøgt den 15. april 2014.

¹²³ http://en.wikipedia.org/wiki/Milgram_experiment. Besøgt den 2. april 2014.

¹²⁴ *"The essence of obedience consists in the fact that a person comes to view themselves as the instrument for carrying out another person's wishes, and they therefore no longer see themselves as responsible for their actions"*

¹²⁵ Milgram, S. (1974): *Obedience to Authority*, p. 121.

¹²⁶ Den proces, i hvilken mennesker i en gruppe eller i en social situation er optaget af en adfærd, der synes at være socialt acceptabel, dvs. passende for de sociale forventninger i situationen ifølge <http://psykologibasen.dk/K.shtml>. Besøgt 3. april 2014.

Konformiteten efterlignes, mens lydighed ikke gør.¹²⁷ Konformiteten i grupperegi er typisk implicit, mens lydighed er eksplicit i form af en udgivet ordre eller kommando. Den tydeligste forskel ses dog i hvorledes soldater begrundes deres adfærd retrospektivt, med lydighed og direkte afviser konformiteten.¹²⁸ Sidstnævnte ses tydeligt i den før omtalte "Agentic State", hvor soldaten ikke længere ser sig selv som værende ansvarlig for det udførte.

I forhold til perception spores der en tendens til at acceptere definitioner angivet af autoritetspersoner, såfremt de anses for legitime og efterfølges med en given handling. Relateret til soldaters specifikke gerning skriver Milgram: "*The typical soldier kills because he is told to kill and he regards it as his duty to obey orders*".¹²⁹ Dette kan dog nuanceres, idet en undersøgelse fra 1973, hvori Kranss, Kaplan og Kranss undersøgte, hvilke faktorer der fik en soldat til at skyde. Veteranerne angav "*being told to fire*", hvorimod de uerfarne soldater angav "*being fired upon*".¹³⁰

Overfører vi Stanley Milgrams originale undersøgelser og efterfølgende konklusioner til en militær kontekst, spiller flere faktorer ind i relationen mellem autoritetsfiguren (herefter benævnt føreren) og soldaten. Soldaten er indsat i et tydeligt hierarki og skal adlyde lovlige tjenestegivne ordrer. Såfremt det ikke sker, er soldaten hjemfalden til disciplinering eller straf. Soldaten er dog ikke uden fri vilje, men accepterer sin rolle og placering.¹³¹

Samuel F. Huntington anfører, at lydighed for soldaterne er: "*the supreme military virtue*",¹³² "*They scare that discipline into you in basic training ... It's obey the man over you, follow the chain of command, or into the stockade you go*".¹³³ Amerikanske rekrutter aflægger tillige en ed på, at de vil følge alle foresattes angivne ordre. I relation til lovligheden af ordrene anfører Huntington, at såfremt en soldat gives en ulovlig eller umoralsk ordre vil han "*as a soldier, he owes obedience; as a man, he owes disobedience*", men at soldaten på nær de "*most extreme instances*" adlyder.¹³⁴

---

¹²⁷ Man udfører ordren i stedet for blot at gengive den.

¹²⁸ *Obedience to Authority*, pp. 114-115.

¹²⁹ *Ibid*, p.166.

¹³⁰ *On Killing*, p. 143.

¹³¹ *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*, p. 76.

¹³² Huntington S.F. (1967): *The Soldier and the State*, p. 74.

¹³³ Lang, D. (1969): *Casualties of War*, New York, p. 66.

¹³⁴ *The Soldier and the State*, p. 78.

Førerens påvirkningskraft afhænger af en række faktorer.¹³⁵ Den første faktor er fysisk tilstedeværelse og nærhed, så føreren kan påvirke soldaten såvel fysisk som psykisk. Den anden faktor er, i hvor høj grad soldaten kan identificere sig med føreren og respekterer denne. Den tredje faktor er, i hvor høj grad han klart er i stand til at kommunikere sin hensigt og forventninger til soldaterne. Legitimitetsgraden af førerens krav og befalinger betyder meget – jo mere legitim, jo større er sandsynligheden for efterfølgende udførelse og militære førere fremstår her som meget legitime. Der lader desuden til at være en forbindelse af skyld mellem førerne og de undergivne. Det virker begge veje og sikrer, at alle deltager og således ikke kan stoppe på halvvejen. Såfremt der ikke forefindes en åbenlys og legitim trussel, udpeges der i stedet én, der kan agere syndebuk. Uanset hvad er man fanget og brænder sine broer bag sig og kan således ikke overgive sig, hverken fysisk eller psykisk, men fortsætter i fornægtelsesfasen.¹³⁶

Overordnet set spiller føreren altså en enorm rolle i at flytte soldaters grænser og få dem til at gøre ting, der normalt ville ligge langt fra deres virkelhedsbillede af ret og uret. En stærk, vedholdende, pågående og karismatisk fører kan således være afgørende for at få soldater til at dræbe.

4.2.2. Gruppedynamikker.

Gruppetilhørsforhold og -dynamikker generelt og i militære relationer specifikt har ofte været genstandsfelt for forskning. Alle når de frem til den konklusion, at der i den militære gruppe etableres et særligt bånd mellem soldaterne. Man betror de andre sit liv, og båndet er så stærkt, at det overgår langt de fleste bånd mellem ægtefolk.¹³⁷

Den amerikanske psykolog Abraham Maslow¹³⁸ formulerer i 1970 sin teori om menneskets "behovspyramide". Teorien er baseret på menneskers forskellige behov, der skal tilfredstilles successivt for, at man kan arbejde sig op i pyramidens niveauer. Når først de basale fysiske, sociale og økonomiske behov er inddækket, følger behovet for at tilhøre en gruppe, modtage og give kærlighed, føle tilknytning til og danne venskaber.¹³⁹ Han bemærker, at mennesker vil gøre meget for at tilhøre en gruppe, og at man hellere vil tilhøre en dårlig gruppe end slet ikke at tilhøre nogen.¹⁴⁰ Når gruppebehovet er opfyldt, flyttes fokus mod

---

¹³⁵ *On Killing*, pp. 144-145.

¹³⁶ *Ibid*, pp. 210-211.

¹³⁷ *Ibid*, pp. 149-155.

¹³⁸ Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*.

¹³⁹ *Ibid*, pp. 15-23.

¹⁴⁰ *Ibid*, p. 20.

behovet for accept og for at have ansvar og indflydelse. Dette ses også i den militære gruppe, hvor der angives faktorer såsom hensynet til deres kammerater og eget rygte, respekt for deres førere og medvirken til gruppens succes som stærke faktorer.¹⁴¹

Den polsk-amerikanske socialpsykolog Solomon Aschs¹⁴² gennemførte i 1950'erne en række eksperimenter omkring konformitet i gruppesammenhæng og den deraf følgende tendens til, at individet presses til samme adfærd som majoriteten af gruppen.¹⁴³

I eksperimenterne skal en gruppe sammenligne længden af én linje med længden af tre andre linjer og angive deres resultat. Gruppen er instruerede i at pege på en åbenlys forkert linje med undtagelse af forsøgspersonen. Omkring en fjerdedel svarede, hvad de umiddelbart så, og de resterende svarede forkert som de øvrige gruppemedlemmer.

Resultaterne af de efterfølgende interviews med forsøgspersonerne indikerede to hovedårsager til den udviste konformitet.¹⁴⁴ Den ene bunder i den normative konformitet, fordi man ønsker at passe ind i gruppens sociale normer (ønskede ikke at virke underlegen), og den anden i den informerede konformitet, fordi man tror, gruppen er bedre oplyst om opgavestillingen.¹⁴⁵ Eksperimentets natur tillod ikke en nævneværdig grad af integrativ konformitet, hvor individet ønsker at opnå social accept og en følelse af at høre til gruppen.

Perrin og Spencer gennemførte i 1980 en eksakt gentagelse af eksperimentet i Storbritannien med en gruppe universitetsstuderende og en gruppe unge lovovertrædere. Resultatet for førstnævnte var markant lavere, mens det for sidstnævnte var meget lig det oprindelige. De konkluderede, at Aschs eksperiment var "*a child of its time*"¹⁴⁶, men at den sociale og politiske situation, mennesker befinder sig i, har afgørende indflydelse på deres tendens til konformitet.

---

¹⁴¹ *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*, p. 194.

¹⁴² Asch, S.E. (1951) *Effects of group pressure on the modification and distortion of judgments*. pp. 177–190.
¹⁴³ <http://ibog.psykologiensveje.systime.dk/index.php?id=1412>. Besøgt 5. april 2014.

¹⁴⁴ Ofte opdelt i to hovedformer. *Tilpasning*, der er konformitet trods indre uenighed om adfærden og *internalisering*, der er konformitet som resultat af en indre indforståethed med adfærden.
<http://psykologibasen.dk/K.shtml>. Besøgt 6. April 2014.

¹⁴⁵ *Effects of group pressure on the modification and distortion of judgments*. pp. 177–190.

¹⁴⁶ Begrundes med, at det amerikanske samfund i forlængelse af anden verdenskrig, hvor frygten for kommunismen således angav den sociale norm i 1950'erne og individualismen først i 1960'erne fik sit indtog jævnt før <http://www.simplypsychology.org/asch-conformity.html>. Besøgt 5. april 2014.

Den amerikanske psykolog Philip Zimbardos¹⁴⁷ gennemførte i 1971 det socialpsykologiske ”*Stanford-fængselseksperiment*”, hvori en gruppe frivillige studerende agerer fanger eller fangevogtere. Eksperimentet var initieret og finansieret af US Navy og Marine Corps for at undersøge årsager til uoverensstemmelser mellem militære vagter og fanger.¹⁴⁸ Formålet var tredelt; at undersøge, hvorvidt fangevogtere generelt bestod af særligt ufølsomme mennesker med voldelig adfærd, at undersøge, hvorvidt deindividualisering og umenneskeliggørelse letter grusomme handlinger, og slutteligt at vise, at der ikke behøver være en autoritet, der påvirker, men at det er selve situationen, der er udslagsgivende. Eksperimentet måtte afbrydes før tid, da flere af fangevogterne, inklusive Zimbardo selv, relativt hurtigt endte ud med massivt at overspille deres roller og tilmed udøvede både fysisk og psykisk vold mod fangerne.

Eksperimentet viste ifølge Zimbardo flere tendenser:^{149 150}

- Ens påklædning og udrustning af de magtfulde medvirkede dels til en styrket gruppeidentifikation, der tillige symboliserer magt og kontrol, og dels til at deindividualisere de enkelte magtfulde.
- De magtfuldes antisociale adfærd skyldes ikke særlige personlighedstræk, men derimod selve situationen og forventningerne, der skaber deres adfærd.
- Mennesker, der placeres i sociale situationer som værende enten magtesløs eller magtfuld, begynder langsomt at identificere sig med rollerne. Disse influerer kraftigt, og kan få os til at agere mod egen moral og holdning.
- Når de magtfulde identificerer sig med sin egen gruppe og umenneskeliggør den magtesløse gruppe, forstærkes den negative og fjendtlige indstilling til samme.
- Konformiteten påvirker den enkelte i gruppen til at gøre, som de andre og dermed deltager i og/eller ikke stiller spørgsmålstegn ved gerningerne.

Forsøget drager flere paralleller til Milgrams forsøg og resultatet viser da også, at det ikke var alle fangevogtere, der underlagde sig gruppeidentiteten og gav afkald på individuelle værdier og moral, men bevarede den indre styrke til at modstå. Det skal nævnes, at der tillige har været en del kritik rettet mod eksperimentet fra forskellige side.¹⁵¹

---

¹⁴⁷ Støttet af Craig Haney og Curtis Banks under eksperimentet.

¹⁴⁸ <http://www.prisonexp.org/>. Besøgt 5. april 2014.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ <http://ibog.psykologiensveje.systime.dk/index.php?id=1553>. Besøgt 5. april 2014.

¹⁵¹ <http://www.prisonexp.org/>. Besøgt 5. april 2014.

Overfører vi ovenstående til militære enheder, fokuseres der netop på fremelskelsen af gruppetilhørsforholdet, og træningen skal tilsikre sammenhængskraft, medvirke til fjendtlighed, styrke lydigheden og modvirke mytteri.¹⁵² Gruppefølelsen bliver forstærket via uniformeringen, unik træning, kodekser, mottoer og eliteenhedsstatus, ligesom man i en eller anden udstrækning lægger det individuelle ansvar for ens fremadrettede handlinger fra sig. Dette kan skyldes, at gruppen forventer det og presser på, og tillige yder en vis form for anonymitet til soldaten. Man agerer altså som en gruppe og ikke som et individ, hvorfor man mentalt kan reducere sin personlige skyldfølelse. Selvbilledet forstærkes altså i gruppepæregi, mens det for modstanderens vedkommende tilsvarende sænkes til et lavpunkt.¹⁵³

Gruppeidentifikationen og tilhørsforholdet kan altså forstærke generelle følelsesmæssige stemninger og kan i sidste instans få soldaterne til at gøre ting uden for egen fatteevne. Som adfærdsforskeren Konrad Lerentz siger: *"Man is not a Killer, but the group is"*.¹⁵⁴

4.2.3. Distance.

Der er en sammenhæng mellem afstanden til offeret, og i hvilken grad den iboende modstand mod at dræbe et andet menneske spiller ind. Der er således stor forskel på, om man kaster bomber fra et fly, eller om man fysisk er tæt på sit offer. Den fysiske afstand påvirker tillige evnen til psykisk at kunne distancere sig fra offeret. Ligeledes ses der en sammenhæng mellem såvel offerets og gerningsmandens oplevelser af psykiske traumer efterfølgende afhængigt af, om gerningsmanden kunne se sit offer eller ej.¹⁵⁵

4.2.3.1. Fysisk.

Overordnet set kan man inddele den fysiske afstand i stor, mellem og kort, med sidstnævnte yderligere gradueret. Undersøgelser har vist, at der traditionelt set ikke er nogen nævneværdige problemer med at få folk til at dræbe andre fra stor afstand, med platforme såsom fly, helikoptere, droner, artilleri, skibe, missiler eller finskytteteams – alle er de beskyttet af dels et stærkt gruppetilhørsforhold og en fysisk distancering, der medfører evnen til også at kunne foretage en psykisk distancering. Ligeledes er der generelt heller ikke efterfølgende konstateret psykiske traumer hos operatørerne af disse våbensystemer.¹⁵⁶

---

¹⁵² *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*, pp. 50-54.

¹⁵³ *Ibid*, p. 48.

¹⁵⁴ *On Killing*, p. 151.

¹⁵⁵ *Ibid*, pp. 97-137.

¹⁵⁶ *Ibid*, p. 108.

På mellemafstandene kan man bekæmpe modstanderne med sit gevær, men kan fortsat ikke i detaljen se sit offer. Derfor kan man fortsat psykisk benægte, at det specifikt er én selv og ikke andre, der har dræbt ham. Såfremt man efterfølgende inspicerer offeret, kan det på nogen områder sammenlignes med reaktionerne på den korte afstand.¹⁵⁷

På den korte afstand er der ingen tvivl om, hvem der bærer ansvaret for medmenneskets død, uanset hvordan det sker. Man ser frygten malet i deres ansigter, hvilket gør beslutningen vanskelig at træffe, og nogen gange umulig.¹⁵⁸ Her er den efterfølgende grad af psykiske traumer potentielt set størst. På den korte afstand differentieres yderligere mellem, hvorvidt der anvendes et skydevåben, eller om man reelt er helt inde på nærkampafstand og skal anvende enten bajonet eller de bare næver.

Grossman anfører endvidere, at det instinktivt er nemmere at dræbe mennesker bagfra. Undersøgelser tyder på, at det er afgørende, hvorvidt man kan se ansigtet på ens offer, før man dræber, da man herved nemmere psykisk kan distancere sig fra det faktum, at man har dræbt et medmenneske.¹⁵⁹

4.2.3.2. Psykisk.

Evnen til at kunne foretage en psykisk distancering er mindst lige så central som den fysiske afstand. Den hjælper dels processen med fornægtelsen af at det er et medmenneske der skal dræbes og fremmer dels måske endda lysten til at dræbe medmennesker.¹⁶⁰ I det følgende diskuteres de psykiske distanceringsmekanismer, der kan anvendes.

Det er vigtigt at legitimere og promovere den sag og de værdier, en given nation søger at udbrede og være fortalere for. Dette gøres for at skabe et billede af modstanderen som én, der overtræder reglerne, og som én der skal straffes for netop dette. Formålet er at skabe accept blandt befolkningen for at gå i krig, og for at frembringe en eller anden form for had rettet mod modstanderen og dæmonisere denne.¹⁶¹ Trenden går i retning af at straffe modstanderen frem for at promovere egne værdier, hvilket blandt andet sås under Koreakrigen, Vietnamkrigen og under den første Golfkrig.

---

¹⁵⁷ *On Killing*, p. 111-113.

¹⁵⁸ *Ibid.*, pp. 114-119.

¹⁵⁹ *Ibid.*, pp. 120-133.

¹⁶⁰ *Ibid.*, pp. 156-170.

¹⁶¹ *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*, pp. 46-49.

Race og etnicitet kan anvendes til at umenneskeliggøre og dæmonisere sit potentielle offer. Eksempelvis kan nævnes Adolf Hitlers evne til at italesætte Nietzsches begreb "*Übermensch*"¹⁶² til at promovere den "*overlegne*" tyske ariske race. Der opbygges altså en normativ anskuelse som værende "*dem*" og "*os*" tankegangen.¹⁶³ Ved denne umenneskeliggørelse distancerer soldaten sig fra modstanderen. Dette gør det ikke bare nemmere for soldaten at dræbe ham, men legitimerer også varierende former for grusom adfærd rettet mod modstanderen, samtidigt med at det hjælper med at absorbere skyldfølelsen efterfølgende.¹⁶⁴ Processen kan underbygges såfremt der tillige er en stor forskel i den fysiske fremtoning og forstærkes ved at anvende nedsættende udtryk som "*gooks*" eller "*dinks*" for at frarøve modstanderen deres værdighed.^{165 166}

For at forstærke distanceringen og potentielt kunne begå krigsforbrydelser kan soldaten også overbevise sig selv om, at man er et offer. Følelsen forstærkes via italesættelse, indtil man vitterlig tror, at man er et offer, og man er overbevist om, at man besidder retten til at dræbe. Soldaterne ser generelt sig selv som dem, der historisk set er blevet behandlet unfair – nu er det ved at ske igen, hvorfor soldaten må agere for at forhindre dette.

Gengældelse er også en faktor. Modstanderen overholder ikke krigens love, hvorfor man heller ikke selv er forpligtiget til at gøre dette.¹⁶⁷ Ved selv at begå krigsforbrydelser kan man tillige skabe frygt blandt modstanderne og befolkning. Frygten for at opleve dette kan få hele nationer til at give op uden kamp.¹⁶⁸ Valget mellem på den ene side at deltage i krigsforbrydelser og på den anden side at sige fra, er bestemt ikke nemt. Deltager man, er man mærket for livet og deltager man ikke, risikerer man udstødelse af gruppen og at blive lagt for evigt had. Har man først gjort det én gang er det lettere at fortsætte.

Processen indeholder tillige, at ofret skal modtage erstatning for sine lidelser – enten symbolske via offentlige undskyldninger eller mere håndgribelige såsom decideret afstraffelse af gerningsmændene/synderne.¹⁶⁹

---

¹⁶² <http://plato.stanford.edu/entries/nietzsche/>. Besøgt 11. april 2014.

¹⁶³ *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*, pp. 167-169.

¹⁶⁴ *Ibid*, pp. 160-169.

¹⁶⁵ *Gärningsmän – Hur helt vanliga människor bliver massmördare*, p. 207.

¹⁶⁶ Kortum, H. (editor)(2006): *Transcultural Wars-from the Middle Ages to the 21st Century*, pp. 98-103.

¹⁶⁷ *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*. pp. 68-73.

¹⁶⁸ Som Romerne og Mongolerne praktiserede.

¹⁶⁹ *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*, pp. 66-67.

Ydermere lader det til, at varierende andre forsvarsmekanismer efterfølgende anvendes til at retfærdiggøre egne handlinger – disse kan sammenlignes med de faser, et givet samfund der har anvendt og tolereret tortur gennemløber for at retfærdiggøre dette.¹⁷⁰

4.2.4. Prædisponering og konditionering.

Der findes overordnet set findes tre typer af "dræbere". De, der gør det for at hævne nogen, de, der gør det, fordi de er trænet til det, og de, der rent faktisk kan lide det.¹⁷¹

De følelsesmæssige indvirkninger kan være kraftfulde og indeholde påvirkning via eksempelvis passion, had, tab af selvkontrol, frygt og påvirkning af euforiserende stoffer.¹⁷²

Hævnbegæret spiller også betydeligt ind, og det påvirker i høj grad soldaterne at miste en fra deres enhed, uanset om det er en fører eller en menig soldat. Dette kan medvirke til at eskalere volden på kamppladsen og muliggøre drab fra soldater, der under "normale" omstændigheder ville have værget sig i mod det.¹⁷³ "*Voldens største svaghed er, at den er en nedadgående spiral, som avler netop det, den søger at ødelægge.*" som borgerrettsforkæmperen Martin Luther King sagde.

Uddannelsen af de amerikanske soldater har udviklet sig siden anden verdenskrig og baseres mere på en videnskabelig tilgang, hvor man "*train as you fight*".¹⁷⁴ Dette betyder blandt andet, at man skyder på figurskiver, der er opstillet som faldmål, hvorved man umiddelbart kan se resultatet af en træffer. Uddannelsesmetoderne er baseret på overindlæring og repetition der fremelsker instinktive reaktioner – rygmarvsreaktioner. Man lærer tillige at overvinde frygt, panik og instinkt og den vej igennem arbejde mod en normal og rationel adfærd. Ydermere belønner man positiv adfærd, der således forstærkes og udføres instinktivt.¹⁷⁵ Det er primært denne form for uddannelse, der tilskrives at amerikanerne

---

¹⁷⁰ John Conroy ser på torturfænomenet i sin bog *Unspeakable Acts*, hvori de forskellige faser gennemløbes. Disse faser er angivet som:

- 1st stage: denial. Nothing has happened; it is all lies.
- 2nd stage: abuses are minimized. There is no talk of torture, only of thorough interrogation.
- 3rd stage: denigration of the victims. They are terrorists, criminals who themselves do not hesitate to resort to the most reprehensible practices.
- 4th stage: recourse to exceptional methods is justified by asserting that they are effective and appropriate in the circumstances.
- 5th stage: society turns on those who criticize the use of torture, describing them as enemies of the State.
- 6th stage: a halt to the use of torture is declared.
- 7th stage: the blame is shifted to certain individuals, who are said to have exceeded their orders.
- 8th stage: it is pointed out that others, elsewhere, have used or are still using even more brutal methods.

¹⁷¹ *On Killing*, pp. 177-185.

¹⁷² *The roots of behaviour in war: A Survey of the Literature*. pp. 68-73.

¹⁷³ *Ibid.* pp. 179-180.

¹⁷⁴ *Ibid.* p. 57.

¹⁷⁵ *On Killing*, pp. 177-179.

kunne hæve andelen af de soldater der afgav skud på krigsskuepladsen, fra 15-20 % under anden verdenskrig, til 55 % under Koreakrigen og helt op til mellem 90 og 95 % under Vietnamkrigen.¹⁷⁶

Uddannelsen danner som tidligere anført også grundlag for soldaternes lydighed mod befalinger og førere, og for den udprægede gruppekonformitet. Den gennemførte uddannelse, eller mangel på samme, i LoAC/RoE medvirker også til at forme soldaternes adfærd.

Som Gordon Zahn anfører, er målet med den militære uddannelse systematisk at depersonalisere rekrutterne "*in the interest of increased military efficiency*".¹⁷⁷ Dette forstærkes ved ensretning af udseendet¹⁷⁸ og adfærden, der medvirker til at fjerne soldaternes hidtidige identitet. Hæren erstatter langsomt familien og bliver familien.

Soldatens temperament og øvrig sindstilstand spiller i midlertidigt også væsentligt ind. Nogle mennesker er særligt aggressivt anlagt og blottet for empati, hvorfor de således er i stand til at dræbe uden fortrydelse eller anger, ligesom de heller ikke lider af psykiske traumer efterfølgende. Sådanne personer lider typisk af dyssocial personlighedsforstyrrelse¹⁷⁹ og udgør af de samlede amerikanske væbnede styrker omkring to procent.¹⁸⁰ Til sammenligning udgør det omtrentlige gennemsnitlige tal af mandlige personer i det amerikanske samfund med dyssocial personlighedsforstyrrelse cirka tre procent.¹⁸¹

4.2.5. Offerets rolle.

Teorien er på dette område centreret omkring den israelske militærpsykolog Ben Shalit klassiske faktorer omhandlende *midler*, *motiv* og *mulighed*. De moderne vestlige styrker besidder typisk en overlegenhed udi det taktiske og teknologiske felt. Dette forøger deres drabseffektivitet og formindsker på samme tid risikoen for selv at blive dræbt. Her har soldaten altså relativt risikofrit både *muligheden* og *midlet* til at dræbe, hvilket også forøger risikoen for, at dette rent faktisk gøres. Det eneste, der mangler, er *motivet*, hvad får soldaten ud af at gøre det; det typiske motiv er dræb, eller bliv selv dræbt i situationen.¹⁸²

---

¹⁷⁶ *On Killing*, p. 189.

¹⁷⁷ Zahn, Gordon (1960): *Social Science and the Theology of War*, p. 37.

¹⁷⁸ Soldaterne får ens frisurer og får udleveret alt beklædning, de må benytte på kasernen.

¹⁷⁹ Kaldtes tidligere for "psykopater" <http://www.netpsykiater.dk/dyssocial.htm>. Besøgt 23. marts 2014.

¹⁸⁰ *On Killing*, pp. 180-185.

¹⁸¹ *Ibid.* p. 182 og <http://www.psych.org/practice/dsm>. Besøgt 27. marts 2014.

¹⁸² *Ibid.* pp. 171-176.

4.3. Sammenfatning og opstilling af hypotese.

Analysen har udfordret og kvalificeret Dave Grossmans teori omhandlende de overordnede parametre, der influerer på soldatenes evne og vilje til at dræbe og begå krigsforbrydelser under deres indsættelser. Det har i processen ikke været muligt entydigt at pege på en vægtning af disse.

Sammenfattende kan der opstilles en oversigt udvisende de parametre, der efterfølgende vil ligge til grund for analyserne af de valgte casestudier i de efterfølgende kapitler.

OMRÅDE
Autoriteters roller, Gruppedynamikker
Distancering til ofret Fysisk og psykisk
Prædisponering og konditionering
Offerets rolle

KAPITEL 5

CASE STUDY "MY LAI"

5.1. Indledning.

I dette kapitel gennemgås *My Lai*-hændelsen. Med udgangspunkt i kapitel fires opstillede parametre analyseres casen herefter for at finde, hvilke faktorer der virkede befordrende for begåelse af krigsforbrydelserne.

5.2. My Lai hændelsen.

For at tilbageerobre det strategiske initiativ efter den Nordvietnamesiske *Tet Offensiv*¹⁸³ gennemførte Task Force Barker¹⁸⁴ i starten af 1968¹⁸⁵ en række search-and-destroy-operationer i området omkring *Son My* i Sydvietnam. Området husede jævnfør efterretningerne dele af 48th Viet Cong Local Force Battalion.¹⁸⁶

To af disse operationer havde i februar mødt massiv modstand fra en velforberedt og velbevæbnet modstander¹⁸⁷ og medførte mere end 40 dræbte og sårede amerikanske soldater. Operationerne var gennemført med en nedladende attitude mod civilbefolkningen, ligesom der allerede her var gennemført overgreb på disse uden sanktioner.¹⁸⁸

My Lai-massakren,¹⁸⁹ som den i offentligheden blev kendt som, udsprang af yderligere en sådan operation i perioden 16.-19. marts 1968. Tyngdeenheden i operationen var Charlie kompagniet¹⁹⁰ ledet af Kaptajn Ernest Medina, der havde 1. deling ledet af Løjtnant William Calley i front. Under operationen dræbte amerikanske soldater mellem 347 og 504 vietnamesere, bestående primært af ældre, kvinder og børn, i et landsbyområde – samlet kendt som *My Lai*.

Massakren blev opdaget af helikopterpiloten Hugh Thomson Jr., der befandt sig i området under operationen og observerede "*needless and unnecessary killings*".¹⁹¹ Thomson meldte efterfølgende ad kommandovejen omkring det skete.

---

¹⁸³ Iværksat den 30. januar 1968 af Den Nordkoreanske hær og Viet Cong mod amerikanerne og dets allierede i Sydvietnam.

¹⁸⁴ Ledet af oberstløjtnant Frank A. Barker.

¹⁸⁵ En bataljonsværdi fra 11th Brigade, bestående af infanterikompanierne Alpha, Bravo og Charlie.

¹⁸⁶ *Peers' Inquiry*, pp. 2-1 til 2-13.

¹⁸⁷ *Ibid.*, pp. 4-7 til 4-12.

¹⁸⁸ *Ibid.*, pp. 8-8 til 8-12.

¹⁸⁹ Indledningsvis benævnt "*The Pinkville Massacre*" i USA og benævnes "*The Son My Massacre*" i Vietnam.

¹⁹⁰ Charlie Company/1st Battalion/ 20th Infantry Regiment/11th Brigade/ 23rdUS Infantry Division.

¹⁹¹ *Peers' Inquiry*, pp. 2-1 til 2-2.

I marts 1969 sender et tidligere helikopterbesætningsmedlem Ronald L. Ridenhour et brev til tredive medlemmer af Kongressen, hvori han beskriver,¹⁹² at han er overbevist om, at noget *"rather dark and bloody did indeed occur"* ved My Lai operationen.¹⁹³ Dette medførte dels initieringen af undersøgelser fra Pentagons side,¹⁹⁴ og dels at en journalist ved navn Seymour Hersh i november kunne bringe historien.¹⁹⁵ I forlængelse af dette nedsatte den amerikanske hær en kommission, der offentliggjorde deres undersøgelsesrapport, *"Peer rapporten"*¹⁹⁶ den 17. marts 1970.

For at indskrænke casestudiet vil fokus være på Charlie kompagniet og dennes 1. deling, herunder analyseres de omstændigheder, der ledte op til hændelsen samt udførelsen af denne, mens den efterfølgende håndtering ikke vil blive behandlet.

5.3. Krigens sociologi i My Lai.

5.3.1. Autoritetens roller.

Indledningsvist undersøges førerne, der var vidt forskellige af natur og baggrund. Kaptajn Ernest Medina var en karriereofficer, der var steget op gennem graderne.¹⁹⁷ Prædikatet som en respekteret og fremragende underafdelingschef fandtes både blandt overordnede og undergivne, grundet hans dygtighed, autoritet og omsorg for personalet – det var en mand, man kunne identificere sig med. Over for delingsførerne fremstod han derimod som værende autoritær og nedladende, hvilket fremkaldte ikke bare respekt, men tillige frygt.¹⁹⁸

I perioden op til operationen var Medinas opførsel hårdhændet og ringeagtende over for vietnameserne. Han opfordrede soldaterne til ikke at tage fanger, torturerede personligt mistænkte¹⁹⁹ og gav jævnfør *Criminal Investigation Division* en specifik ordre til at dræbe to tilbageholdte fiskere. Samtidigt undlod han at sanktionere soldaternes stadig mere afvigende og voldelige adfærd.

---

¹⁹² Via andenhånds oplysninger fra soldater fra Charlie kompagniet.

¹⁹³ http://law2.umkc.edu/faculty/projects/frtrial/mylai/ridenhour_ltr.html. Besøgt 20. april 2014.

¹⁹⁴ Denne første undersøgelse var ledet af Oberst William Wilson.

¹⁹⁵ I forlængelse af offentliggørelsen oprettedes i 1969 *National Committee for a Citizens' Commission of Inquiry on United States War Crimes in Vietnam (CCI)* hvor vietnamveteraner kunne indgive oplysning omkring lignende hændelser, der efterfølgende blev undersøgt i *"Vietnam War Crimes Working Group"* Denne havde 246 sager foruden *My Lai* ifølge: Greiner, Bernd (2009): *Krig uden fronter – USA i Vietnam*, pp. 15-17.

¹⁹⁶ Efter chefen for den gennemførte undersøgelse, Generaløjtnant William R. Peers.

¹⁹⁷ Havde været konstabel i en årrække, modsat "normale" officerer, der startede direkte på officersskolen.

¹⁹⁸ *Peers' Inquiry*, pp. 8-9 til 8-10.

¹⁹⁹ Bilton, M. & Sim, K. (1992): *Four hours in My Lai*, p. 79.

Delingsføreren for 1. deling, Løjtnant Calley havde dumpet junior college, men færdiggjorde alligevel officersskolen i september 1967. Hans militære rygte og meritter var langt fra prangende på trods af sin overdrevne tro på egne evner. Soldaterne kunne ikke identificere sig med ham og foragtede ham. Flere betragtede ham sågar som en uduelig fører.²⁰⁰ Han forlangte gerne en "overopfyldelse af ordrene" hvis de var anvist af kompagnichefen. Calley accepterede ligeledes en stigende grad af vold og voldtægt, ligesom han også selv deltog og dræbte civile.²⁰¹ Indtil operationen havde han været meget tilbageholdende og eftergivende i sit førervirke.²⁰²

Kaptain Medina gennemførte inden operationen en mundtlig befalingsudgivelse²⁰³ for hele kompagniet samlet, hvilket var atypisk. Vidneudsagn peger alle i retning af, at:²⁰⁴

- Modstanderens hovedstyrke (200-250 mand) ville være omkring "My Lai".
- Det meste af befolkningen i området var "VC or VC sympathizers",
- De fleste civile ville være væk fra landsbyerne under operationen,²⁰⁵
- Der skulle gennemføres en artilleriforberedelse over dele af "My Lai",
- Han beordrede førerne til at "burn the houses, kill the livestock, destroy foodstuffs",
- Nævnte, at "only the enemy would be present ... the enemy was to be destroyed",²⁰⁶
- Anførte, at operationen var en mulighed for "revenge" og for at "get even".

Generelt efterlod befalingsudgivelsen soldaterne med en opfattelse af, at man ville møde massiv modstand,²⁰⁷ hvilket betød, at der gennemførtes en artilleriforberedelse, at landingszonen formodentlig ville være "hot",²⁰⁸ og at de måtte forvente at lide tab. De blev tillige "psyked up" via påmindelse om enhedens tidligere tab, og at der nu var en mulighed for at hævne disse over for en materialiseret modstander, da der kun var kombattanter i operationsområdet, og at de skulle ødelægges for en hver pris.²⁰⁹

---

²⁰⁰ Krig uden fronter, p.195-200.

²⁰¹ Ibid, p. 195.

²⁰² Hersh, S.M. (1970): *My Lai 4: A Report on the Massacre and its Aftermath*, pp. 18-20.

²⁰³ I forlængelse af en mindegudstjeneste for sergent Cox – se pkt. 5.5.4. Prædisponering og konditionering

²⁰⁴ Peers' Inquiry, pp. 5-3 til 5-15.

²⁰⁵ Det var lørdag, som var normal markedsdag for vietnamesere.

²⁰⁶ Peers' Inquiry, pp. 2-1 til 2-2.

²⁰⁷ De blev ligeledes bedt om at medbringe ekstra ammunition.

²⁰⁸ Landingszonen vill være under kraftig beskydning af modstanderen.

²⁰⁹ Peers' Inquiry, pp. 5-14 til 5-15.

Under selve operationen havde 1. deling tvunget en større gruppe af mennesker²¹⁰ ned i en grøft. På stedet instruerer Calley en soldat ved navn Meadlo: ”*You know what I want you to do with them*”,²¹¹ hvorefter han forlod området i ti minutter. Da han returnerede, spurgte han ”*Haven’t you got rid of them yet? I want them dead*”, hvorefter Meadlo adlød ordren og tømte fire eller fem magasiner ind i gruppen.²¹² Der er flere lignende episoder i løbet operationens første dag, også hvor Calley selv flere gange går forrest i myrderierne. Det samme gør sig gældende for Medina, der også dels selv skød og dræbte civile og dels beordrede andre til det samme.²¹³

Situationen understreger betydningen af den fysiske nærhed i relation til, at føreren kunne påvirke soldaten fysisk og psykisk. Derudover ses det også tydeligt anført, at manglende klarhed i kommunikationen medfører tilbageholdenhed i udførelsen. Meadlo opfattede ordren, som om han og de øvrige soldater skulle bevogte vietnameserne og ikke skyde dem.²¹⁴ Når Calley selv deltog i myrderierne, var der omvendt en ganske klar kommunikation af hensigten.

Som anført i kapitel fire havde uddannelsen indoktrineret soldaterne til dels at adlyde alle ordrer og dels ikke at skelne mellem lovlige eller ulovlige af slagsen. Som en soldat fra kompagniet udtrykte det: ”*As far as he knew an order was an order and had to be obeyed, and that had been beaten into him from the moment he went into the Army*”.²¹⁵

I Charlie kompagniet var lydigheden rettet mod føreren og udførelsen af dennes eksplicite udstedte ordre. Særligt tydeligt fremstår dog Millgrams ”*Agentic State teori*” under soldaternes efterfølgende forklaring på det skete. Langt den overvejende del af såvel soldater, som førere fastholdte, at Medina havde beordret dem til at dræbe alt i landsbyen, og så tydeligvis ikke sig selv som værende ansvarlig for det udførte. Den førromtalte soldat Meadlo udtalte blandt andet i retten: ”*Can you really get me for anything like that or for killing people when I was just following orders*”.²¹⁶

---

²¹⁰ Kilder varierer i antal mellem 50 og 100, mest kvinder og børn.

²¹¹ *My Lai 4*, p. 50.

²¹² *Ibid.*

²¹³ National Archives, Record Group 319, Records of the Army Staff, Records of the Peers Inquiry, Final Report, Edited, Vol. 1: *Analyses, Findings, Conclusions and Recommendations*, p. 30.

²¹⁴ Hammer, R. (1970): *One Morning in the War: The tragedy at Son My*, p. 134.

²¹⁵ Hammer, R. (1971): *The Court-Martial of Lieutenant Calley*, p.158.

²¹⁶ *Records of the Calley General Court Martial, 1969-1974*, p. 1013.

5.3.2. Gruppedynamikker.

I tilfældet *My Lai* sås eksempler på såvel udpræget konformitet, som på at enkelte soldater ikke gav efter for presset fra hverken førere eller gruppen og nægtede at deltage aktivt, uden dog at stille spørgsmålstejn ved den hårdhændede adfærd.

Allerede fra grunduddannelsen var der fokuseret på at fremelske gruppetilhørsforholdet. I højsædet var hensynet til kammeraterne og eget rygte samt frygten for autoriteterne, Grupperefølelsen medvirkede til deindividualisering af de enkelte soldater. Dette var særligt udtalt efter hændelsen, hvor de der deltog konsekvent understregede, at alle gjorde det, ikke individet, men alle. Herved kunne man mentalt reducere sin personlige skyldfølelse.

Umenneskeliggørelsen af vietnameserne og soldaternes egen opfattelse som magtfulde var med til at forstærkes den negative og fjendtlige indstilling til vietnameserne. Samtidigt hævdede deres eget selvbillede, hvilket er i overensstemmelse med Zimbardos teorier. Adfærden skyldes operationsmiljøet og forventningerne fra gruppen og førerne.

Et medlem af kompagniet udtalte: "... *in an isolated environment like this, the rules of that company are foremost*",²¹⁷ hvilket blev forstærket af, at man ikke stolede på de soldater, der ikke deltog i grusomhederne; der blev stillet spørgsmålstejn ved deres loyalitet.²¹⁸ Den udviste adfærd afspejler både den normative konformitet og den integrative konformitet, hvor individet ønsker at opnå social accept og en følelse af at høre til gruppen.

Den informative konformitet, hvor man tror, gruppen er bedre oplyst, ses her ved, at soldaterne havde tillid til at deres førere på varierende niveauer måtte vide bedre end dem, hvilken modstander der befandt sig i *Son My*-området og derfor blindt adlød ordrene.

5.3.3. Distancering til ofret.

Fysisk.

Vidneforklaringer fra de implicerede indikerer umiddelbart, at mordene blev begået fra varierende afstande, med både skydevåben, granater, bajonetter og de bare næver. Tillige blev der gennemført såvel lemlæstelse som voldtægt, hvilket betyder, at soldaterne har været helt tæt på ofrene. Langt den overvejende del af krigsforbrydelserne blev dog begå-

---

²¹⁷ *Four Hours in My Lai*, p. 18.

²¹⁸ *Ibid*, pp. 79-80.

et med skydevåben fra primært kort afstand. Flere gange så soldaterne ofrene direkte i øjnene, men flere blev også skudt ned bagfra.

Det har ud fra den til rådighed værende empiri ikke været muligt at kortlægge den præcise fordeling. Meget tyder dog på, at de soldater, der myrdede gentagne gange gik mere bestialsk til værks, mens de, der "kun" gjorde det en enkelt gang, udelukkende anvendte skydevåben fra en vis distance.

Psykisk.

Den psykiske distancering under Vietnamkrigen var uhyre effektiv. Den foregik på alle niveauer og medvirkede i høj grad til, at de amerikanske soldater var i stand til at udvise den adfærd, som de gjorde. Fra det politiske niveau var krigen endnu et opgør med kommunismens forsøg på ekspansionen, hvorfor man søgte at legitimere og promovere de vestlige værdier. Samtidigt med dette søgte man at skyldiggøre såvel Viet Cong som Nordvietnam og at straffe dem, fordi de havde startet krigen mod ikke bare Sydvietnam, men mod USA og hele den frie vestlige verden. Det var ikke vanskeligt at få soldaterne til at følge trop, henset til at alt ved og i Vietnam på mange måder var truende og nyt. Ikke bare var menneskerne, sproget og kulturen markant anderledes; det samme gjorde sig også gældende for landskabet, klimaet og ikke mindst modstanderen. Soldaterne følte sig hensat til en "no win situation",²¹⁹ hvor man ikke kendte hverken spillebrættet eller reglerne.

Umenneskeliggørelsen af vietnameserne blev påbegyndt allerede under grunduddannelsen hjemme i USA. Her omtaltes alle vietnamesere med lidet flatterende betegnelser såsom "dink" eller "gook",²²⁰ ligesom det understregedes, at uden befolkningens støtte, fandtes Viet Cong slet ikke. Man indpodede ligeledes et had og en foragt for Viet Congs anvendte metoder og manglende overholdelse af LoAC.²²¹

Ringeagtelsen blev forstærket blandt andet via anvendelsen af *Body Count* og *Search and Destroy*-begreber i Vietnam. Den vanskelige sondring mellem kombattanter og civile rådede man tillige bod på med "the mere gook rule."²²² Den sydvietnamesiske regering hjalp også gavmildt til ved at udpege hele området til *Free Fire Zone*. De betragtede generelt

---

²¹⁹ Greiner, Bernd (2009): *Krig uden fronter* – USA i Vietnam, p.125-130.

²²⁰ *Peers' Inquiry*, pp. 8-3 til 8-4.

²²¹ *Krig uden fronter*, p.125-130.

²²² "If it's dead and it's Vietnamese, it's VC" fra Gibson, J.W. (1988): *The Perfect War*, p. 141.

Son My-området som værende beboet af enten "VC, or VC sympathizers at a minimum"²²³ under udpræget Viet Cong-indflydelse, hvorfor de ikke tillagde dets indbyggere synderlig betydning eller interesse.

Viet Cong søgte tillige at påvirke amerikanerne ved bevidst, at anvende en guerillataktik, hvorved de kom til at fremstå som en usynlig modstander. De var overalt, men kunne ikke lokaliseres og engageres. Dette var tillige medvirkende til at udviske fronten, samtidig med at det rystede såvel amerikanernes psyke som moral. Deres teknologiske overlegenhed var nyttesløs, og de skulle ikke forvente at blive taget til fange. Sidstnævnte blev underbygget af talrige beretninger om amerikanere, der var blevet tortureret og lemlæstet på makaber vis.²²⁴ Anvendelsen af kvinder og børn i krigsførelsen fik ligeledes amerikanerne til at inkludere disse som kombattanter og skyde først og stille spørgsmål efterfølgende.

De amerikanske soldater anså ikke vietnamesere for mennesker. Peers skriver: "*The most disturbing factor we encountered was the low regard in which some of the men held in the Vietnamese, especially rural or farming people. This attitude appeared to have been particularly strong in Charlie Company, some of whose men viewed the Vietnamese with contempt, considering them subhuman, on the level of dogs*".²²⁵

Ligesom de heller ikke skelnede mellem kombattanter og civile, som Calley beskriver det: "*At last it had dawned on me, These people, they're all the VC ... Everyone there was VC. The old men, the women, the children - the babies were all VC or would be VC in about three years. And inside of VC women, I guess there were a thousand little VC now*".²²⁶

"Når du først er begyndt, så er det meget nemt at fortsætte. Når du først er begyndt," lød et vidneudsagn fra en af soldaterne i kompagniet ved navn Varnado Simpson.²²⁷

5.3.4. Prædisponering og konditionering.

Charlie Company var i løbet af deres første tre måneder i Vietnam ikke involveret i direkte træfninger med modstanderen. De havde fem dræbte²²⁸ og 38 sårede soldater i tiden op til

---

²²³ Peers' Inquiry, pp. 9-5 til 9-6.

²²⁴ Krig uden fronter – USA i Vietnam, p.40.

²²⁵ Peers rapport, p. 230.

²²⁶ Sack, J. (1971): *Lieutenant Calley: His Own Story*, p. 79 og 84..

²²⁷ *Four hours in My Lai*, p. 7.

²²⁸ Den velansete gruppefører sergent George Cox blev dræbt dagen før operationen.

operationen grundet snigskytter eller miner,²²⁹ hvilket frustrerede soldaterne, da de ikke kunne identificere og engagere modstanderen. Under operationen ville de helt sikkert få chancen, de havde ventet på. Flere medlemmer af kompagniet nærrede tillige stor mistillid til de civile, henset til at de ikke havde advaret kompagniet mod disse lureminer. ²³⁰ Herudover ønskede man at imødegå den af Viet Cong udviste brutalitet og vold med en tilsvarende ubarmhertighed. Dette medvirkede til dels at forstærke relevansen af ofrene og dels til at forstærkede "hævntørsten" og dermed gruppetilhørsforholdet.

Soldaterne fra Charlie kompagniet gennemførte deres enkeltkæmperuddannelse på varierende træningsfaciliteter rundt omkring i USA. Hernæst tilgik de kompagniet på *Schofield Barracks* på Hawaii, hvor den resterende uddannelse skulle gennemføres. De første soldater ankom i december 1966, og de sidste tilgik først umiddelbart inden deployeringen til Vietnam den 5. december 1967. Kompagniet blev først varslet om Vietnamudsendelsen medio 1967, hvilket efterlod meget ringe tid til uddannelsen. Denne vanskeliggjordes yderligere, da over halvdelen af personalet blev udskiftet i de sidste måneder.

Ser vi på det generelle uddannelsesniveau hos kompagniet, er der naturligvis enkeltindivider, der skiller sig ud, men overordnet set så kan det anføres: "*Taken as a whole, the personnel composition of Company C contained no significant deviation from the average and there was little to distinguish it from other rifle companies*".²³¹

Den gennemførte uddannelse havde depersonaliseret rekrutterne "*in the interest of increased military efficiency*". Fokus var på, at soldater skulle dræbe mennesker, og soldaterne var blevet konditioneret under virkelighedsnære vilkår. De moderne tilgange havde automatiseret soldaternes adfærd og tilgang til det at dræbe, til gruppekonformitet og til lydighed rettet mod førerne. Umenneskeliggørelsen af vietnameserne startede allerede her, ligesom en kun marginal berøring med LoAC, herunder håndtering af civile og RoE²³² også spillede ind.

Charlie kompagniet kun havde knap 8 % soldater fra "*Project One Hundred Thousand*" med det laveste mentale niveau sammenlignet med hærens overordnede gennemsnit på 12 %.²³³ Den normale procentvise fordeling ville godtgøre, at Charlie kompagniet skulle

---

²²⁹ *Peers' Inquiry*, pp. 4-7 til 4-9.

²³⁰ *Ibid.* p. 8-3.

²³¹ *Ibid.* p. 4-9.

²³² *Ibid.*, pp. 4-7 til 4-9 samt 8-13.

²³³ *Ibid.*, pp. 4-8 til 4-9.

have haft to til tre soldater med en dyssocial personlighedsforstyrrelse. En kilde anfører at de fleste af soldaterne jævnfør eget udsagt "kun" dræbte én gang for at prøve følelsen, mens et fåtal gennemførte mere ukontrolleret myrderier i en art blodrus.²³⁴

5.3.5. Offerets rolle.

Undersøger vi Ben Shalit-faktorerne i relation til *My La-hændelsen*, dukker der flere interessante op. Som beskrevet i kapitel to besad amerikanerne fortsat den teknologiske overlegenhed, hvilket tillige gav dem *midlerne*. Henset til den irregulære modstander og det uhyre komplekse operationsmiljø stod det langt vanskeligere til med *mulighederne*. Som anført under *hævn* havde Charlie kompagniet inden operationen ikke været involveret i direkte træfninger med modstanderen. De kunne således ikke engagere modstanderen, da de ikke kunne opnå føling med ham, samtidigt med at de hele tiden følte sig truet af lureminer, baghold og landminer. Operationen gav nu soldaterne denne *mulighed*.

Motivet for at gennemføre krigsforbrydelserne har givet vis været forskelligartede. Henset til soldaternes manglende mulighed for at stresse af kan det tænkes, at førerne simpelthen har tolereret den stigende aggressive adfærd for at "dæmpe vrede og imødekomme hævnbehov hos overbelastede GI'er".²³⁵ Særligt for officererne har det dog givet vis spillet ind, at deres videre karriere i høj grad afhang af deres bedømmelser og dermed præstationer i Vietnam. Her kom som nævnt *Body Count* ind i billedet, hvor succes blev målt i antallet af døde, hvilket ansporede flere chefer til en "aggressiv krigsførelse, hvor der ikke blev taget hensyn."²³⁶

For soldaterne ses *motivet* umiddelbart som værende delt mellem *hævn* som allerede beskrevet og den mindst ligeså klassiske "dræb eller bliv selv dræbt" i situationen. Dette var bragt på banen af Medina under befalingsudgivelsen, hvori han netop anførte muligheden for dels af kunne hævne sig på en synlig modstander, og at der var en overvejende risiko for at kompagniet ville få tab under operationen.

---

²³⁴ *Krig uden fronter*, p.125-130.

²³⁵ *Ibid*, pp.26-27.

²³⁶ *Ibid*.

5.4. Forhold, der virkede befordrende.

I den gennemførte analyse er der identificeret en række faktorer, der givetvis har medvirket til det skete i *My Lai hændelsen*. De anførte forhold er ikke udtømmende, ligesom der heller ikke kan udpeges et enkelt forhold, der var udslagsgivende:

- Vietnamkrigens generelle karakter, der indebar kamp i et uoverskueligt terræn mod en irregulær modstander, der kæmpede asymmetrisk blandt civilbefolkningen, hvilket vanskeliggjorde skelnen mellem kombattanter og civile.
- Modstanderens strategi med at påvirke den amerikanske psyke og moral ved at anvende luremineringer, landminer, snigskytter, kvinder og børn regelmæssigt i krigsførelsen. Herudover torturerede, lemlæstede og henrettede de amerikanske soldater.
- Officerernes karrieremuligheder var delvist baseret på *Body Counts*, hvilket både fik officererne til at anspore soldaterne til en mere aggressiv opgavetilgang og til at se i gennem fingrene med soldaterne grove adfærd. Sidstnævnte havde en selvforstærkende effekt, da soldaterne således fik opfattelsen af, at de var straffrie.
- Førernes vekslen mellem en laissez faire-tilgang og en på én og samme tid krævende og deltagende væremåde.
- Indholdet i selve befalingen og ikke mindst førerens evne til at "psyke up" soldaterne umiddelbart, inden de skulle gennemføre operationen.
- Gruppedynamikkerne og -adfærden i øvrigt, hvor denne adfærd var almindeligt accepteret.
- Den psykiske distancering og den deraf medfølgende umenneskeliggørelse af vietnamesere generelt fra det strategiske til det taktiske niveau.
- Ønsket om at hævne dræbte og sårede kammerater. Ligeligt rettet mod Viet Cong og mod civilbefolkningen, der ikke loyalt fortalte amerikanerne om minerne.
- Den konditionerende uddannelse, der automatiserede soldaternes adfærd og nedbrød de psykiske barrierer. Den manglende uddannelse i LoAC, herunder behandling af civile og generelle RoE.
- Manglede tidligere mulighed for fysisk og håndgribeligt at engagere modstanderen.

KAPITEL 6

CASE STUDY "HADITHA"

6.1. Indledning.

I dette kapitel gennemgås *Haditha-hændelsen*. Med udgangspunkt i kapitel fire analyseres casen for at finde faktorer, der virkede fordrende for begåelsen af krigsforbrydelser.

6.2. Haditha hændelsen.

Haditha-hændelsen,²³⁷ som den i offentligheden umiddelbart er kendt som, fandt sted den 19. november 2005 i byen Haditha beliggende i den irakiske provins Al Anbar. I forbindelse med hændelsen dræbte amerikanske soldater, 24 civile mænd, kvinder og børn, hvoraf flere var skudt flere gange på klods hold.²³⁸

Under en rutinemæssig genforsyningstur i Haditha rammes et køretøj fra 3. deling/Kilo kompagniet af en improviseret sprængladning (IED), der dræber føreren Miguel Tarrazas og sårer yderligere to fra køretøjet. I umiddelbar forlængelse af dette beordrer føreren for den ramte enhed, Oversergent Frank Wuterich, fem irakiske mænd ud af en taxa og dræbes på stedet. Herefter ankommer delingsføreren Premierløjtnant William Kallop, der beordrer et antal huse renses i nærheden, hvorfra de angiveligt blev beskudt. Denne husrensning medfører de resterende 19 dræbte²³⁹ og tre sårede. Kun otte amerikanske soldater deltager i episoden, der er overstået på mindre end en time.

Den første officielle udmelding lød på, at 15 civile blev dræbt i forbindelsen med selve IED-angrebet, og at der i de efterfølgende kampe var blevet dræbt otte insurgenter. I midlertidigt blev der sået tvivl om rigtigheden af denne, da en journalist befandt sig på stedet og efterfølgende kunne dokumentere uoverensstemmelser mellem det, han havde overværet, og det, der fremgik af pressemeddelelsen.

På baggrund af den indledende undersøgelse²⁴⁰ kunne det bekræftes at der var dræbt civile og ikke insurgenter. I kølvandet på dette initieredes to amerikanske undersøgelser og en af den irakiske regering. De to amerikanske undersøgte henholdsvis rapportering inden for kommandovejen, og hvorvidt der var foregået en kriminel handling.²⁴¹

---

²³⁷ Også omtalt som "the Haditha Killings" eller "The Haditha Massacre"

²³⁸ US Army investigation (*Haditha*) af 15. juni 2006, p. 7.

²³⁹ Der er fortsat tvivl om det eksakte antal dræbte grundet en uklar melding fra hospitalet.

²⁴⁰ Initieret af chefen for Multi National Corps –Iraq Oberst G.A. Watt den 14. februar 2006 jf. *Haditha*, p. 9.

²⁴¹ Gennemførtes af Naval Criminal Investigative Service (NCIS).

6.3. Krigens sociologi i Haditha.

6.3.1. Autoriteter.

Føreren for enheden, den 25-årige Frank Wuterich, var på vej ud af US Marine Corps efter mere end syv år, men havde meldt sig frivilligt til udsendelsen, da han "*wanted to see war*". Før denne hændelse havde han ikke tidligere været i kamp, modsat den resterende del af enheden, der var på deres anden eller tredje mission.²⁴²

Ifølge vidneudsagn myrdede Wuterich personligt de fem mand i taxaen. Dette betyder, at han er fysisk til stede og kan påvirke de øvrige soldater såvel fysisk som psykisk, hvilket får andre til at slutte op. I forbindelse med den efterfølgende rensning af bygningen sagde Wuterich, at soldaterne skulle "*... treat it as a hostile environment*" og "*... to shoot first, ask questions later*", ligesom han tilføjede "*[a]s for PID, I didn't want my marines to check if they had weapons first. I told them to shoot first and deal with it later*".²⁴³ Dette antyder, at han i høj grad er i stand til at kommunikere sin hensigt og forventninger til soldaterne. Legitimitetsgraden af ordren blev tillige styrket af godkendelsen til husrensningen fra Kallop.

6.3.2. Gruppetilhørsforhold.

Gruppetilhørsforholdet og -følelsen var som under Irak konflikten blevet formet under grunduddannelsen. Der sporede en generel nedværdigende tilgang til irakerne, hvilket igen gav rollefordelingen som henholdsvis magtesløse og magtfulde. Adfærden kan tilskrives det generelle operationsmiljø og forventningerne fra den øvrige gruppe og førerne, og forstærkedes i forbindelse med IED-hændelsen.

Som under *My Lai-hændelsen* var der både eksempler på gruppekonformitet, og på at enkelte soldater ikke deltog af varierende årsager. Efter hændelsen bevirkede gruppetilhørsforholdet, at ingen, eller kun et fåtal, ville fortælle noget om det skete.

Den udviste adfærd afspejler også her både den normative konformitet og den integrative konformitet. Den informative konformitet ses her ved, at soldaterne havde tillid til, at deres førere bedre kunne vurdere, hvor insurgenterne måtte befinde sig i Haditha.

---

²⁴² <http://www.cbsnews.com/news/the-killings-in-haditha>. Besøgt den 23. april 2014.

²⁴³ Statement of Staff Sergeant Wuterich extracted from Colonel Watt AR 15-6 Investigation (3. marts 2006).

6.3.3. Distance.

Fysisk.

Alle ofrene blev skudt og langt den overvejende del på klods hold. Ser man bort fra mordene på de fem mænd i taxaen, er de øvrige begået i forbindelse med rensning af rum i bygninger. Den anvendte procedure med først at kaste en granat ind i rummet, der hvirvler støv m.v. op, hvorefter man skød ind i rummet, bevirker, at man kan have svært ved at se ofrene tydeligt. Soldaterne har dog entydigt vidst, at der var mennesker til stede.²⁴⁴

Psykisk.

Undersøgelserne afslørede en holdning blandt flere kommandoniveauer, hvor man formodede, at alle irakere enten var modstandere eller støttede disse. Eller som minimum, at de civile ikke nødvendigvis var uskyldige, og at alle "*Military Age Male*" var insurgenter.²⁴⁵

Dette mindset, hvor man nedprioriterede overholdelsen af RoE og LoAC, var ikke umiddelbar forenelig med operationer i et *counter-insurgency*-miljø.²⁴⁶ Holdningen var, at civile irakeres liv ikke var lige så meget værd som amerikanske soldaters, og at alle soldaterne skulle tilsikre at få "*the job done*" uanset hvad.²⁴⁷ Dette har medvirket til at mindske soldaternes skelnen mellem kombattanter og civile, ligesom man ikke så det nødvendigt at overholde RoE, når man skulle håndtere insurgenter.

6.3.4. Prædisponering og konditionering.

Haditha-området var i månederne op til hændelsen der, hvor amerikanerne mistede flest soldater overhovedet. Tillige gik seks marinesoldater dagen før i et baghold, hvorefter de blev tortureret og henrettet. Episoden blev filmet og efterfølgende lagt på internettet, hvor Wuterichs enhed så det inden deres egen hændelse.²⁴⁸

Selve IED-hændelsen, der var starten på episoden, medførte én dræbt og to hårdt sårede. Flere af soldaterne så de tilskadekomne og reagerede efterfølgende kraftigt med en adfærdsændring. Undersøgelser viste tillige, at det blandt soldaterne var den gængse opfattelse, at man altid havde ret til at agere under selvforsvar, såfremt man have tilskadekomne. Dette sætter de facto flere af RoE ud af kraft, herunder krav om positiv identifikation (PID), diskriminering og proportionalitet.²⁴⁹ To af de anklagede soldater havde året før del-

---

²⁴⁴ <http://www.cbsnews.com/news/the-killings-in-haditha>. Besøgt den 23. april 2014.

²⁴⁵ *Haditha*, p. 62 & 63.

²⁴⁶ *Ibid*, p. 27.

²⁴⁷ *Ibid*.

²⁴⁸ <http://www.cbsnews.com/news/the-killings-in-haditha>. Besøgt den 23. April 2014.

²⁴⁹ *Haditha*, p. 64.

taget i en lignende husrensning i Falluja, hvor de mistede én kollega, mens otte blev såret. Dette kan tillige have medført en mere aggressiv tilgang til denne renssning.

I relation til den opnåede konditionering via uddannelsen, kan der drages mange paralleller til *My Lai*-casen, idet den dog adskiller sig markant, når det kommer til den missions-specifikke uddannelse. Kilo kompagniet havde gennemført deciderede øvelser i *Military Operation on Urbanized Terrain* (MOUT), hvorunder der var lagt særlig vægt forhold overfor IED, på renssning af huse og på RoE²⁵⁰ og LoAC-delen.²⁵¹ I tilknytning til renssning af huse anvendtes termen "*hostile house*", der angiver det hus, hvorfra man modtager beskydning, og "*that because the area was deemed hostile, PID was not necessary and the house could be cleared room by room without PID of targets*".²⁵²

Soldaterne vidste, de havde udvist en forkert adfærd, "*but he and all of them are putting it off on training, (and) not (taking) personal responsibility*".²⁵³

6.3.5. Offerets rolle.

Ved *Haditha*-hændelsen havde soldaterne i høj grad *midlerne* til rådighed, men manglede *mulighederne* henset til modstanderens operationsmetoder. Denne byder sig indledningsvist med de fem mænd²⁵⁴ i en taxa i umiddelbar nærhed af hvor IED'en eksploderede. Da gruppen herefter blev sporadisk beskudt, vurderede Wuterich at RoE og PID er opfyldt,²⁵⁵ hvorfor en række bygninger, der lå i de afgivne skuds retning, bordredes rensset.

For soldaterne ses *motivet* umiddelbart som værende delt mellem *hævn*, som allerede beskrevet og den mindst lige så klassiske "*dræb eller bliv selv dræbt*" i situationen. Som Wuterich anfører i følgende citat: "*My responsibility as a squad leader is to make sure that none of the rest of my guys died ...*". Dette betyder, at RoE tolkes meget lempeligt, og at soldaterne går mere aggressivt til værks end vanligt.

---

²⁵⁰ Herunder skelnen mellem kombattanter og civile jævnfør *Haditha*, pp. 74-77.

²⁵¹ *Ibid.*, pp. 25-26.

²⁵² *Ibid.* p. 83.

²⁵³ *Ibid.*, p. 27.

²⁵⁴ Military Age Males i alderen 19 til 29 år.

²⁵⁵ <http://www.cbsnews.com/news/the-killings-in-haditha>. Besøgt 23. april 2014.

6.4. Forhold, der virkede befordrende.

I den gennemførte analyse er der identificeret en række faktorer, der givetvis har medvirket til det skete i *Haditha-hændelsen*. De anførte forhold er ikke udtømmende, ligesom der heller ikke kan udpeges et enkelt forhold, der var udslagsgivende:

- Irakkrigens udvikling med kamp i et urbaniseret miljø mod en irregulær modstander, der kæmpede asymmetrisk blandt civilbefolkningen, hvilket vanskeliggjorde skelnen mellem kombattanter og civile.
- Modstanderen anvendte lavteknologiske våbensystemer og ikke-konventionelle våben i form af baghold, IED'er og selvmordsangreb, ligesom de torturerede, lem-læstede og henrettede amerikanske soldater. Herved påvirkes psyke og moral.
- Missionens RoE muliggjorde anvendelsen af dødbringende magt ud fra en subjektiv vurdering af den perciperede trussel og erkendelse af PID. Den amerikanske tilgang til jurisdiktionen over deres soldater har medført, at disse ikke føler, at risikoen for straf for krigsforbrydelser er tilstrækkelig stor.
- Førerens affektageren medførte et øget pres på soldaterne til at følge trop. Måden, hvorpå ordrer udstikkes, der medfører, at soldaterne bliver "psyked up", herunder mere eller mindre bevidste antydninger om at tilsidesætte gældende RoE.
- Gruppedynamikkerne og -adfærden i øvrigt, hvor den aggressive adfærd var almindeligt accepteret.
- Måden at gennemføre husrensningen på medførte i sig selv en fysisk distancering. Den psykiske distancering medførte en manglende skelnen mellem kombattanter og civile.
- Ønsket om at hævne dræbte og sårede kammerater var rettet mod både insurgenter og civilbefolkningen. Sidstnævnte for ikke at angive IED og insurgenter.
- Den konditionerende uddannelse, der automatiserede soldaternes adfærd og nedbrød de psykiske barrierer. Den gennemførte uddannelse i husrensning med deraf følgende faste procedure for "hostile house".
- Manglede tidligere mulighed for fysisk og håndgribeligt at engagere modstanderen. Hensynet til egen sikkerhed før hensynet til civiles tilsvarende.

KAPITEL 7

KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING

7.1. Konklusion.

Specialet har identificeret en række parametre, der har indflydelse på amerikanske soldaters mulige begåen af krigsforbrydelser, med udgangspunkt i problemformuleringen:

På baggrund af casestudies af primært My Lai (Vietnam 1968) og sekundært Haditha (Irak 2005) analyseres, hvilke sociologiske forhold og operationsvilkår der virker befordrende på moderne amerikanske landmilitære styrkers mulige begåen af krigsforbrydelser.

Resultatet af den gennemførte analyse ses validt og pålideligt ud fra de givne præmisser. Analysen er gennemført med udgangspunkt i Dave Grossmans teori med den valgte fokusering på *sociologien* i en militær kontekst. Dette betyder samtidigt, at specialet ikke afdækker alle facetter, der potentielt influerer de amerikanske soldater til at begå krigsforbrydelser. De efterfølgende anførte forhold er altså ikke udtømmende, ligesom der heller ikke kan udpeges et enkelt forhold som udslagsgivende.

7.1.1. Forhold der virker befordrende.

Det moderne *New Wars* operationsmiljø har medført, at krige og konflikter mere baseres på hævningen af en given identitet end af et givet territorium. De gennemføres i et uoverskueligt eller urbaniseret miljø med adskillige aktører og mod en irregulær modstander, der kæmper asymmetrisk blandt civilbefolkningen. Om end amerikanerne bliver stadig mere forberedte og bedre uddannede til at imødegå dette, vanskeliggøres den lovbestemte skelnen mellem kombattanter og civile fortsat.

Amerikanernes hidtidige retspraksis og forsøget på enegang i forhold til jurisdiktionen over egne soldater, har medvirket til at soldaterne ikke føler, at risikoen for straf for krigsforbrydelser er særlig stor. Tillige anvendes RoE, der muliggør anvendelsen af dødbringende magt ud fra en subjektiv vurdering af den perciperede trussel. Førerens fortolkning af situationen kan således betyde at soldaterne skal vægte egen sikkerhed fremfor andres og derfor "*skyde først og stille spørgsmål bagefter*".

Førernes tilstedeværelse, fremtoning, tilgang og udviste adfærd kan virke forstærkende i både forberedelses-, gennemførelses- og evalueringsfasen af en given operativ indsættelse. Længevarende indsættelser og operationer kan anspore til en mere permissiv tilgang fra førerne i relation til soldaternes adfærd og dermed forstærke denne. Reaktionen på en

pludselig indtruffet hændelse vil omvendt ofte være instinktiv eller baseret på en udstukket ordre fra føreren.

De meget stærke militære gruppedynamikker medfører en deindividualisering og medvirker til konformitet. Soldaterne identificerer sig med og antager rollen som de magtfulde overfor befolkningen og modstanderen. Dette kan via en normativ- og integrativ konformitet forstærke den negative og fjendtlige indstilling til modstanderen og samtidigt hæve deres eget selvbillede. Det er ud fra casestudierne set indikationer på, at jo mindre gruppen er, jo større er sandsynligheden for, at alle deltager.

Selvbilledet kan underbygges via psykisk distancering, der medfører en umenneskeliggørelse af både modstanderen og den civilbefolkning, som soldaterne skal operere i blandt og beskytte. Denne forstærkes yderligere, såfremt indsættelsesmiljøet indebærer anderledes kultur, ideologi og fysisk fremtoning hos indbyggerne, og det sker på trods af en generelt øget bevidsthed omkring dette hos soldaterne.

Akkumulerede og pludselig opståede følelsesmæssige indvirkninger kan være meget kraftfulde motivatorer. Soldaternes påvirkning i situationen af frygt og tab af selvkontrol kan sammen med had opbygge et ønske om at hævne dræbte og sårede kammerater. Dette er primært rettet mod modstanderen men også mod den civilbefolkning, der burde støtte op omkring soldaterne, og derfor informerer dem i tilstrækkelig omfang om insurgen-ter og placeringen af eventuelle IED.

Det situationsbestemte reaktionsmønster er i høj grad baseret på den gennemførte konditionerende uddannelse. Denne har medvirket til at automatisere soldaternes adfærd, nedbrude de psykiske barrierer og opnå "*blind lydighed*". Soldaterne handler derfor pr. instinkt som (over)indlært under uddannelsen, og skelner ikke nødvendigvis til den specifikke situation. I kontrast til dette er den større fokus på og uddannelse inden for LoAC og RoE. Soldaterne kender nu reglerne, men disse kan alligevel underkendes af rygmarvsreaktion og ordrer.

Modstanderens strategi går mod påvirkning af soldaternes psyke og moral. Han respekterer ikke nødvendigvis LoAC og søger derudover at skræmme soldaterne ved anvendelsen af miner (IED) og baghold suppleret med tortur, lemlæstelse og henrettelse af de amerikanske soldater. Når soldaterne generelt ikke kan identificere og stedfæste modstanderen,

vægtes egen sikkerhed fremfor andres, hvilket tillige kan medføre en overreaktion når muligheden i en given operation eller kampsituation opstår.

Havde tiden og omfanget af specialet tilladt det, ville en udvidelse af bidragende nationer til casestudierne kunne have kunnet givet et bredere fundament og dermed en skarpere konklusion på de forhold indenfor sociologien, som virker befordrende for, at personer begår krigsforbrydelser.

7.2. Perspektivering.

Specialets fokusområde har været afgrænset til selve gerningsøjeblikket ved krigsforbrydelser, men man kan ikke fornægte, at der er flere faktorer, som også kan påvirke de amerikanske soldaters tilbøjelighed til at handle uden for konventionerne.

De gennemførte undersøgelser og retlige efterspil ved de respektive casestudier har i stor grad omhandlet overordnede handlinger eller mangel på samme. *Command responsibility*²⁵⁶ for førerne går ikke blot på deres påvirkning af soldaternes inden og under hændelserne, men også på deres manglende opfølgning i henhold til de gældende regler og instruktioner på området. Begrebet *command responsibility* blev de facto sat ud af kraft som en konsekvens af *My Lai*-retssagen, men en undersøgelse af den juridiske betydning, og af hvordan det påvirker førernes handlinger, vil være en anden undersøgelse værd.

Herudover kommer USA's udenrigspolitiske påvirkning i forbindelse med andre lande/institutioners jurisdiktion over amerikanske soldater. De har benyttet deres position som global hegemon til at gennemtrumfe ren national jurisdiktion og kan dermed bestemme, hvorledes man kan/skal retsforfølge soldater mistænkt for krigsforbrydelser. Dette har betydet, at soldaterne retsforfølges i et system, som ikke blot er begrænset af, om soldaten fortsat er i militæret, men også af mulighederne for aftaler mellem forsvarer og anklager. Man så især ved det retslige efterspil på Haditha-hændelsen, at soldater af lavere rang indgik aftaler om immunitet mod at vidne mod førere. Dette medfører relativt få retssager mod soldater, som tillige har mulighed for at indgå forlig om såvel sigtelsernes karakter som strafudmåling. Dette ses tydeligt ved Haditha-hændelsen, hvor drabet på 24 civile resulterede i, at én person blev dømt for pligtforsømmelse.

---

²⁵⁶ *Command responsibility* muliggjorde en placering af ansvaret for foresatte førere på alle niveauer for krigsforbrydelser og blev efter anden verdenskrig indført i folkeretten.

Denne form for retsforfølgning har en række følger. Landene, hvori hændelserne er begået, vil ofte se det som en hån mod ofre og deres nation. Modstanderen vil bruge det som propaganda, og de amerikanske soldater vil se det som en accept af handlingerne. Alt sammen noget, som kan virke befordrende for, at det sker igen.

LITTERATURLISTE

AFTALER, TRAKTATER OG ØVRIGE OFFICIELLE DOKUMENTER.

I Genève-konvention af 12. august 1949 til forbedring af såredes og syges vilkår i de væbnede styrker i felten.

II Genève-konvention af 12. august 1949 til forbedring af såredes, syges og skibsbrudnes vilkår i de væbnede styrker på søen.

III Genève-konvention af 12. august 1949 om behandling af krigsfanger.

IV Genève-konvention af 12. august 1949 om beskyttelse af civile personer i krigstid.

IV Haager-konvention af 18. oktober 1907 om regler og vedtægter for krig tillands (*Landkrigsreglementet*).

American Service-Members' Protection Act. Hentet den 19. marts 2014 på:
<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ206/html/PLAW-107publ206.htm>.

Forsvarskommandoen (FKO) (2010): *Forsvarskommandodirektiv 140-2*.

Hærens Operative Kommando (HOK) (2010): *Værnskoncept for Hæren, 4. udkast*.

Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field, General Order 100, 1863 (*The Lieber Code*). Hentet den 19. marts 2014 på:
<http://www.civilwarhome.com/liebercode.htm>

North Sea Continental Shelf, Judgement, ICJ Report 1969. Hentet 4. april 2014 på:
<http://www.icj-cij.org/docket/files/51/5535.pdf>.

Rome Statute of the International Criminal Court af 17. juli 1998. Hentet 4. april 2014 på:
<http://www.un.org/law/icc/index.html>.

The War Crimes Act. Hentet 19. marts 2014 på:
<http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c104:H.R.3680>:

Tillægsprotokol I af 18. juni 1977 til Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelse af ofre i internationale væbnede konflikter.

Tillægsprotokol II af 18. juni 1977 til Genève-konventionerne af 12. august 1949 vedrørende beskyttelse af ofre i ikke-internationale væbnede konflikter.

UK Ministry of Defense: *Strategic Trends Programme - Future Character of Conflict* fra
<http://www.igi.ubc.ca/sites/liu/files/Publications>. Hentet den 19. marts 2014.

US Army TRADOC: Pamphlet 525-2-1. Hentet den 19. marts 2014 på:
<http://www.tradoc.army.mil/tpubs/pamndx.htm>

INTERVIEWS.

Interview med Frank Wuterich i "60 minutes" på CBS.

<http://www.cbsnews.com/videos/wuterich-it-wasnt-a-massacre> og

<http://www.cbsnews.com/news/the-killings-in-haditha>. Hentet 23. april 2014.

BØGER, RAPPORTER OG TIDSSKRIFTSARTIKLER.

Abrahamsson, B. (1971): *Militärer, makt och politik*, Bokförlaget Prisma Stockholm.

Andersen, I. (1997): *Den skinbarlige virkelighed – om valg af samfundsvidenskabelige metoder*. Samfundslitteratur, Frederiksberg.

Asch, S.E. (1951): *Effects of group pressure on the modification and distortion of judgments*. I Guetzkow, H.(Ed.): *Groups, leadership and men* (pp. 177–190). Pittsburgh.

Bellinger, J.B. og Haynes, W.J. (2007): *A US Government response to the ICRC study Customary International Humanitarian Law*, International Review of the Red Cross.

Bilton, M. & Sim, K. (1992): *Four hours in My Lai*, New York.

Dansk Røde Kors (2009): *Den humanitære folkeret og Danmark*", København.

David, E. (2008): *Principes de droit des conflits armés*, Université libre de Bruxelles.

Espersen (2003): *Den folkeretlige sædvaneret* i Espersen, Harhoff og Spiermann, Folkeret København: Chrisitan Ejlers' Forlag.

Gibson, J.W. (1988): *The Perfect War-The War We Couldn't Lose and How We Did*, New York Vintage Books.

Gray, T. & Martin, B. (2008): *My Lai: The Struggle Over Outrage, Peace & Change*, Vol. 33, No. 1, January.

Greiner, Bernd (2009): *Krig uden fronter – USA i Vietnam*, People's Press.

Grossman, D. (1995): *On Killing – The Psychological Cost of Learning to Kill in War and Society*, Back Bay Books Little, Brown and Company.

Gutman, R. & Rieff, D. (1999): *Crimes of War – What the public should know*, W-W- Norton & Company.

Hammer, R. (1970): *One Morning in the War: The tragedy at Son My*, New York, Coward-McCann, Inc.

- Hammer, R. (1971): *The Court-Martial of Lieutenant Calley*, New York Coward, McCann, & Geoghegan, inc.
- Hammes, T.X. (2007): *Fourth Generation Warfare Evolves, Fifth Emerges*, US Army Combined Arms Center: Military Review, May-June 2007.
- Henckaerts & Doswald-Beck (2005): *Customary International Humanitarian Law*, Cambridge University Press.
- Hersh, S.M. (1970): *My Lai 4: A Report on the Massacre and its Aftermath*, New York Random House.
- Hitchens, C. (2006): "The hell of War", Slate.com
- Huntington, S. F. (1985): *The Soldier and the State - The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, The Belknap Press of Harvard University Press.
- Janowitz, M. (1971): *The Professional Soldier – A social and political portrait*, The Free Press, New York.
- Kaldor, M. (1999): *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*, Polity Press, Oxford.
- Kortum, H. (editor)(2006): *Transcultural Wars-from the Middle Ages to the 21st Century*, Akademie Verlag.
- Maslow, A. H. (1970): *Motivation and Personality*, 3.udgave, New York, Harper Collins Publishers.
- Marshall, S.L.A. (1978): *Men Against Fire- The Problem of Battle Command*, University of Oklahoma Press.
- Milgram S. (1974): *Obedience to Authority*, Harper and Row, New York.
- Muñoz-Rojas, D og Frésard, J. (ICRC), 2004: *The roots of behaviour in war: Understanding and preventing IHL violations*.
- Møller, L. (2010): *Vi slår ihjel og lever med det*, Informations forlag
- National Archives, Record Group 319, Records of the Army Staff, Records of the Peers Inquiry, Final Report, Edited, Vol. 1: *Analyses, Findings, Conclusions and Recommendations*.
- Neto, F. (1995): *Conformity and independence revisited*. Social Behavior and Personality.

Peers, W.R. (1970): Report of the department of the Army review of the preliminary investigations into the My Lai incident, Volume I: The report of the investigations. "*Peers Inquiry*"

Records of the Calley General Court Martial, 1969-1974, Record Group 153, National Archives, Washington DC.

Sack, J. (1971): *Lieutenant Calley: His Own Story*, Viking Adult.

Santoli, A. (1985): *To Bear Any Burden*, Indiana University Press.

Sheehan, M. (2008): Chapter 12: *The changing character of war*, fra "The Globalization of World Politics – An introduction to international relations", Fourth edition, Oxford University Press.

Stephenson, S. (2010): *The Revolution in Military Affairs – 12 Observations on an Out-of-Fashion Idea*, Kansas: Military Review, US ACAC.

Stolfi, R.H.S. (2004): *Project Muse – A Critique of Pure Success: Inchon Revisited, Revised and Contrasted*, The Journal of Military History, Volume 68, Number 2.

Sørensen, H. (1988): *Introduktion til militærsociologi*, Nyt fra Samfundsvidenskaberne. US Army investigation (*Haditha*) af 15. juni 2006 (nedklassificeret).

Welzer, H. i samarbejde med Christ, M. (2005): *Gärningsmän – Hur helt vanliga människor bliver massmördare*, Daidalos.

Welzer, H. & Neitzel, S. (2011): *Soldaten – On Fighting, Killing, and Dying*, Simon & Schuster.

Zahn, Gordon (1960): *Social Science and the Theology of War* i Nagle, W.J., *Morality and Modern Warfare*, Baltimore, Helicon Press.

INTERNETHJEMMESIDER

Ronald L. Ridenhours brev til den amerikanske kongres dateret den 29. marts 1969. http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/ridenhour_ltr.html, hentet 3. april 2014.

Cornell University Law School hjemmeside http://www.law.cornell.edu/wex/opinio_juris_international_law, hentet 1. april 2014.

International Criminal Court hjemmeside: http://www.icc-cpi.int/EN_Menu/icc/Pages/default.aspx, hentet 9. april 2014.

International Committee of Red Cross (ICRC) hjemmeside. <http://www.icrc.org/>, hentet 8. april 2014.

International Law Association hjemmeside,
<http://www.ila-hq.org>, hentet 3. april 2014.

US Department of State, Office of the Historian hjemmeside.
<http://history.state.gov/>, hentet 20. april 2014.

Stanford Prison Experiment hjemmeside,
<http://www.prisonexp.org/>, hentet 17. april 2014.